אים

עיקר-הלאומים

מאת

ישראל זנגביל

תרגם מאנגלית ברשות המחבר

א. ש. אורלאנס

ניו־יורק

הוצאת קדימה

1918

מאת המתרגם

הספר „עיקר הלאומים" (The Principle of Nationalities) הניתן בזה בתרגום עברי, היה לכתחילה הרצאה לזכר דר. מונקיור ד. קונבי, אשר הרצה מר זנגביל ב„סוית פליים אינסטי־טוט", בלונדון, ביום שמיני לחודש מרץ, 1917. חבר הפארלא־מנט, מר פוירסי אלדן, היה היושב ראש ונאם את נאום הפתיחה.

הרבה ספרים ומאמרים נכתבו על הלאומים והלאומיות; הרבה סופרים וחוקרים נסו למצוא את חידת הלאומיות, ועד היום הזה לא באו העוסקים בשאלה חמורה זו לכלל דעת אחת. המדעיות שהוכנסת בעיון הזה לא הצטיינה בדייקנות יתירה ובכחת להטיל את מרותה ואמתותה על דורשיה, וכל אחד מחוקרי הלאומיות עדיין מוצא בה טעם אחר, הנעים ביחוד לחכו. מר זנגביל עסק שנים רבות בשאלה זו, ובספרו הנוכחי הוא גולל לפנינו את המסך מעל עובדות היסטוריות ידועות ומפרש אותן לנו על־פי דרכו המזהירה, שאין דומה לה. הוא מראה לנו כיצד לאומים מתהווים וכיצד הם הולכים ומשתנים ומתגל־גלים מגלגול אחד לגלגול שני; את הסימנים של הלאומיות; את היצר הטוב והיצר הרע שלה, ואת המעשים אשר עלינו לעשות כדי שתהיה לכלי מועיל בעולם. לא בחקירות מפשטות מנמק מר זנגביל את טענותיו, כי־אם בעובדות המחייבות הסכמה לדבריו. יש אמנם מקומות רבים בהרצאתו של המחבר אשר הוא מתחיל בטענה ידועה ומיד הוא נוטה לצדדים; אולם נטיות אלו באות רק ליתר ביאור על־ידי משלים מדברי־הימים המביאים לו את המסקנה הדרושה. מקוה אני כי הקורא העברי

מאת המתרגם

ימצא בתרגומי את אותו הענין והעונג שמצאתי אני בספר הזה במקורו; והיה זה שכרי.

דברים אחדים בנוגע לתרגום. התרגום הזה נעשה ברשות המחבר, על־פי הזמנה מאת מערכת השבועון „התורן", ונדפס בראשונה בעתון זה. בבואי כעת להוציאו בספר מיוחד, השתמשתי בהזדמנות לעבור עליו ולעבדו ולתקנו מחדש. גם הוספתי את נאום הפתיחה של היושב ראש, מר אלדן. דיוק־הבטוי המדעי היה לי לקו, ולא סלסול המליצה שהיה לאבן נגף על דרך התפתחותה של לשוננו העברית. משום זה יש אשר יקשה הסגנון במקומות ידועים בספר; אולם אני ראיתי חובה לעצמי לוותר על רהיטות הסגנון במקום שדרוש היה דיוק־הבטוי. היה גם אשר הוכרחתי לברוא מונחים טכניים בעברית או להשתמש במונחים שכבר ישנם לנו, אלא שאינם שכיחים בספרותנו; את כל החדושים האלה תרגמתי לאנגלית בסוף הספר.

לסוף, רוצה אני להביע בזה את תודתי העמוקה לעורכי „התורן", דר. שמריה לוין ומר י. ד. ברקוביץ, על שנתנו לי את ההזדמנות להיות המליץ בין אחד מגדולי אישינו ומשוררינו אשר בספרות האנגלית לבין אחיו הקוראים העברים, בענין הלאומיות התופס מקום חשוב כל־כך בספרותנו העתונאית. ויזכר לתודה גם ידידי הסופר הנכבד מר ראובן בריינין בעבור שעבר על עלי־ההגהה של הספר ובגלל עצותיו רבות־הערך.

ניו־יורק, ג' תמוז, תרע"ח. א. ש. א.

פתיחה

שמח אני מאד שמר זנגביל בחר לו בשביל ההרצאה הזאת את הנושא „עיקר־הלאומים", כי אין לך ענין אשר הוציאו עליו כל כך דברים בעלמא ומחשבה פוליטית מרושלת כבעל ענין הלאומיות. סיבת הדבר היא, בעיקר, ערבוב המושגים גוי [1] ומדינה. המושגים האלה אינם נרדפים. די להביא דוגמה ממשית אחת או שתים, כדי להוכיח שההשגה הזאת מוטעית היא מעיקרה. ארצות סקוטלנדיה, אירלנדיה ווילס גויים הן אבל לא מדינות. והוא הדין בפינלנדיה ופולניה; אולם אויסטריה־הונגריה היא מדינה, אבל לא גוי. וכן גם הגוי והגזע; גם שני המושגים האלה אינם היינו הך, משום שישנם קשרי אחבה וקורבה המהווים את הגוי, שהוא גופו עלול לכלול בקרבו כמה סימנים של גזעים שונים, לרבות אפילו לשונות. שטח גיוגראפי ידוע גם כן אינו מחייב היותו של גוי. גם היונים

[1] במלה „גוי" אני משתמש בכל התרגום לתוראת Nation, ובמלת „לאום" — Nationality. גם דעת זנגביל היא, כי „גוי" פירושו Nation, כמבואר להלן בגוף הספר. — המתרגם.

וגם היהודים היו במשך תקופות ידועות של דברי־ימיהם מפוזרים במלוא־רוחב הארץ, ובכל זאת רגש האחדות והלאומיות שלהם נשאר בתקפו.

הזכרתי את פולניה, והפולנים אמנם משמשים משל מובהק בשביל זה שאני מכוון. דומני שאין לאום בעולם שהוא כל כך עקשני, כל כך מסור לגזעו ולשונו כלאום הפולני. עובדה זו גופה עשתה את שאלת־הפולנים בגרמניה וברוסיה כמעט לנמנעת־הפתרון, ואויסטריה־הונגריה, עד כמה שהיא מצאה פתרון לשאלה זו, הוא רק בתתה לפולנים ממשלה־עצמית במדה מרובה ואפשרות ההתפתחות על־פי דרכם הם. פולניה אינה יחוד גיוגראפי מוגדר ברור היטב בשום צד שהוא, ומפני זה מוטלת עבודה קשה על חכמי־המדינה האירופים, אשר עליהם לחתוך את גורלה של ארץ זו. מכל־מקום, אף־על־פי שאחדות גיוגראפית ויחוד גיוגראפי מוגדר היטב יכולים לעזור, ולפעמים גם עוזרים, להתהוותו של גוי, אין תנאים אלה המקור והמעין הראשים שמהם נובעת הגויות.

מר. וו. ל. גיאורג אמר: „מחיר הלאומיות מלחמת". אני הייתי נוטה להחליף בפתגם זה את המלה „לאומיות" במלה „גזעיות". כי הגזעיות היא היא האחראית בעד הרבה מן המלחמות שהיו בעולם. ישנו מין אנטיפתיה יסודית ופנימית לכל גזע ביחוסו אל גזע חברו, שאנחנו מתאמצים

לטפח — מין אמונה שיש יתרון לגזע אחד על רעהו, ומשום זה זכה לארץ יתירה או תנאי־ההתפתחות יותר נוחים. כי מקור המלחמה הוא לא כל כך הרעיון הלאומי, כי־אם הרעיון הגזעי, יתברר לנו בנידון זה אם נתבונן אל גרמניה. תנועה זו שקוראים לה בגרמניה, „התנועה הלאומית", היתה לסכנה לכל העולם, מפני שהיא מיוסדת על הגזעיות; מין פולחן־הגזע היא להם, המרוממת את העמים הטיבטוניים על חשבון העמים האחרים. גזעיות זו היא היא שגרמה לתביעותיהם המרובות וההכרחיות של הפאן־גרמנים, הרוצים להכניס תחת כנפי ממשלתם בעוצם־היד (אם אמצעי־שלום לא יועילו) את כל הארצות אשר בזמן מן הזמנים, או שהיו שייכות לגזע הטיבטוני או שנכבשו על ידו — כל הארצות אשר נשאר עוד בהן זכר ללשון הטיבטונית. זוהי הסיבה שהולנדיה, בלגיה ודנמארק, כולן עומדות בסכנה להבלע על־ידי גרמניה.

עוד גורם חשוב בלאומיות היא, כמובן, אחדות הלשון; כי לשון משותפת מתנה ספרות משותפת, והספרות רב ידה לקבוע צורתו של גוי. גם אחדות האמונה יש לה תפקיד חשוב בלאומיות, מפני שההשגות המוסריות היסודיות והעיקריות, בלי ספק, גדול כחן לרתק את היחידים בקהלות וצבורים. המסורות המשותפות של צער ונחת, דומה, שהן אפשר הכח היותר מצוין ביצירת גויים

מאנשים יחידים. מסורות משותפות אלו יכולות להתבטא בכמה דרכים — בשירים ובאגדות, ולפעמים בספורי־מעשה מיוחסים לאישים גדולים שהיו במשך הזמן לאישים אגדיים. כל כובש המשתדל להחריב גוי מוסיף שמן על מדורת הרגש הלאומי שלו, רגש אהבת־המולדת. אין אף לאום אחד מכל הלאומים המרובים שאנו פוגשים בהמדינות המאוחדות — והיו פעמים שנאמתי שם לפני בניהם של חמשה־עשר או עשרים לאומים שונים — שאפשר לומר עליו כי התיחסות קשה מצד גויים או גזעים אחרים המיתה בקרבו את רגש הפאטריוטיות שלו. אולם בהמדינות המאוחדות, תחת השפעת בית הספר העממי, הנותן לכל הניכיו ספרות משותפת, ומשום זה מקור משותף של אידיאלים ורגשות נשגבים, כל הלאומים האירופים מאבדים לאט־לאט את גזעיותם; ובזמן פחות או יותר קרוב, הבוהימי והיוני, האיטלקי והגרמני, ההונגרי והשוויידי — כולם נקשרים אחד לרעהו בעבותות המסורה המשותפת של גדולת אמריקה וחיותה.

המרצה שלנו הוא אחד מן המצוינים שביהודים אשר בקרבנו. כמוהו לא כתב איש על דבר עמו הוא בכל כך אהבה והסתכלות עמוקה; ואפשר שאיש לא התבונן כמוהו אל הסכנה שבנטיות הגזעיות של אירופה המודרנית. מר זנגביל שונא מלחמה הוא, והיה עושה את כל אשר

ביכלתו להעביר את סיבותיה. הוא איננו מאמין שהמלחמות מרבות שלום בעולם. דעתו היא כי מלחמות רבות הובאו לעולם על ידי רוח זה של הגזעיות, או על־ידי שאיפותיהם של המנהיגים הרואים בהרחבת מדינתם גם הרחבה לעצמם. אחד מספריו של מר זנגביל, „אדרת אליהו", יכזיב את תוחלת המאמינים שהמלחמה משמשת מטרה גדולה וקדושה, אף־כי לא ברורה. כשאני לעצמי, דעתי היא כי עלינו להכריז על הצבאיות כעל אויבה בנפש של כל התפתחות הברתית מודרנית; וככל אשר תתקדם החברה כן ירב בעיניה הרע שבצבאיות. ככל אשר יהדר וייף הבנין החברתי אשר אנו בונים, כן יגדל התוהו־ובוהו הנורא וההרס הכרוך בעקב המלחמה, העוקרת את עמודי־המשען והקורעת את ארג־החיים החברתיים שלנו עד היסוד. אם אין לאל ידנו להתגבר על הצבאיות, ואם אין אנו יכולים לבטל את המלחמה, כי־אז מתקני החברה שלנו ועסקניה אינם אלא מכינים קרבן עולה עוד יותר גדול ונהדר למולך שלא ידע שבעה, קרבן עוד יותר נורא של חיי אדם ופעלו. מר זנגביל, כמובן, ידבר בעדו, ואפשר שלא יסכים לכל דברי. על־כל־פנים, דבר זה בטוח הוא: בין אם הוא מסכים לי ובין אם אתם תסכימו לו, הנה, בנושא הרצאתו יש ענין לכולנו ומובטח לנו שיהיה מואר באור אותה החריפות המליצית אשר מר זנגביל מפורסם בגללה. היהודים

מלאו תפקיד מזהיר בדברי ימי ארצנו בשנים האחרונות; מקצתם עשו עושר, מקצתם עשו היסטוריה ואחרים מהם עשו ספרות. משלשת הסוגים האלה אני מבכר את האחרון. להסוג הזה שייך בצדק המרצה הנכבד שלנו.

עיקר־הלאומים

א.

באותה ההכרזה־על־הזכויות האדירה או הצארטר האירופי החדש, אשר הוציאו עשרת גויי־ההסכם בתור תשובה להנשיא ווילסון, הונחה, בתור תנאי קדום הכרחי לשלום, ה„הכרה בעיקר־הלאומים“. בשעה שמדינות ומלכויות מדברות על האמת והצדק, לפי מליצת המשורר וורדסבורת, „תלאה הארץ וייעפו השמים“. אולם בפעם הזאת לא במדינות ומלכויות בלבד אנו עסוקים. עיקר זה גופו מופיע בתזכיר על „הבסים לשלום־צדק“, אשר נחתם בידי דימוקראטים אנשי־שם, סופרים וקווייקרים, מהם אנשים וגם נשים. הלורד קורטני הוא תמים־דעה עם אדוארד קארפנטר, סיר אדווין פירס — עם רוברט סמילי וגיאורג לאנסבורי. שלשה קונגרסי־לאומים נערכו בשווייציה; המון ספרים ומאמרים, עם המלה „לאום“ בראשם, מגדיל את מקהלת־

ההסכמה. עתון חדש ובעל־יכולת, ההומה מפרופיסורים, מחלק את „אירופה החדשה" לחלקיה.

„עיקר־לאומים" זה, שמיליוני אנשים הורגו עליו ואשר עוד כהמה עתידים ליהרג, מהו ? בקונגרסי־השלום הגדולים בעבר — בווינה בשנת 1815, בפאריז בשנת 1856, בברלין בשנת 1878 — או שלא שמו אליו לב כלל, או שבזו־לעגו לו, ואת הגבולות גבלו דרך הלאומים. כיום הזה עתיד הוא להיות אב־עיקר בהתפשרותה הבאה של אירופה. הראוי הוא לגדולה זו ? האם אב־עיקר הוא גם בהשתלשלות האנושיות ?

מאת־השנים השמונה־עשרה לא היתה מפקפקת הרבה בתשובתה. „הואיל וכל העולם אינו אלא עיר אחת — אמר „אזרת העולם" של גולדסמית — מה לי רחוב זה, מה לי רחוב אחר, שאדור בו ?" „העולם ארצי ; מין האדם אחי" — אמר תומאס פיין. והחושבים הגרמנים היו אוניברסאלים לא פחות מאלה. קאנט הרהר בשלום נצחי וריפובליקת־העולם. ליסינג אמר — וגם גיתה וגם שילר הצעיר היו תומכים ברעיון הזה — „אהבת המולדת, אפילו הטוב שבה, אינו אלא רשעת־גבורים, שאני שבע־רצון בלעדיו". אולם חיש־מהר נשמע זמר אחר. השתערותו של נאפוליון למרבה השלטון עוררה משנתם את הכלבים הנמים של הלאומיות, וזו זעזעה והחילה את

מאת־השנים התשע־עשרה. וורדסבורת זה, שבימי עלומיו האדיר את אחדות האנושיות ושמע „כנורות־נבואה" מבשרים בכל חורשה נדחת כי „מלחמה תחדל מקרב הארץ", האריך ימים לשיר על הספרדי והטירולי הלוחמים על שחרורם, ולשאל בחמה ובבוז: מה בצע בהתקדמות האנושיות, „אם גרמניה הנאורה אנוסה לכרוע ברך תחת החרב האכזריה?" ביירון בכה ענותה של פולניה ומת בעד יון. סבינבורן שר פזמונים לאיטליה המתקוממת והקדיש את ה„שירים לפני עלות השחר" שלו למאציני. טניסון נשא שלום ל„כסא־החירות המוצק" של הר־שחור, וגיאורג אליוט הפליאה להסביר ב„דניאל דרונדה" תנועה ציונית, שלא באה עוד לעולם. ואף־על־פי־כן, אפילו בו בזמן שאגדת גאריבאלדי היתה במרום הפסגה, בשעה שאפילו קובדן חלק כבוד לקושות, נשמעו זעיר פה, זעיר שם גם קולות אחרים. הוגי־דעות ושלומי־אמונים, אשר מחשבתם או אמונתם מחבקת זרועות האנושיות, מן הנמנע היה שלא ירגזו למראה הערצת רגש־המשפחה, כהעריץ את האלוהות. הישועיים אסור להם מעולם לדבר על גויים ולאומים. ואנו רואים כי ההיסטוריון הקתולי, לורד אקטון, אדם בעל כח־שופט מרומם מיוחד במינו, דרש את התורה הלאומית לגנאי וקרא לה אבסורד ותורת־חטאת, בחשבו כי אפילו הכח לספוח

ארצות־זרים יכול להיות ערובה הכרחית בשביל השלום בעתיד. והיום — רומיין רולאנר, המספר הצרפתי, וראבינדראנאת טאגור, המשורר ההודי, שניהם תמימי־דעה הם עם סאנטיאנה, הפילוסוף הספרדי־האמריקאי, ועם בראנדס, המבקר הדאני ־ היהודי, המלעיגים והמגנים את צרות־הדעת המבאישה של התורה הלאומית. „המלחמות לשם הלאומיות — צועק בראנדס — הן יותר פראיות מן המלחמות לשם הדת. מה ערך יש להישרת גבול מן הגבולים לעומת הריגת אדם אשר בכחו היה להיות גיתה או ניוטון?"

שאלה יותר בוערת מזו, עיקר הדורש יותר עיון, כמעט שאי־אפשר היה להציע. ואכן אין לך דרך יותר נאה לשמור את זכרו של מלמד־להועיל מאשר לבחון ולבדוק שאלה כזו לפי רוחו. ואין נפקא־מינה אם תוצאותיו של עיוננו תתאמנה לדעותיו והשקפתו הוא, או אם תהיינה נקיות משגיאות, או, להפך, כולן מוטעות. כי מונקיור ד. קונבי הוגה־דעות חפשי היה (Free Thinker) ולא חפשי בדעות (Freethinker) [1]. ואכן מעטים הם, עד כמה שאני יודע, זווגים לשוניים, שכדאי להצטער

[1] יעיין־נא הקורא, כי שני המושגים האלה מתבטאים באנגלית באותן שתי המלים עצמן, אלא שבמושג הראשון הן נפרדות ובמושג השני הן מחוברות; מכאן הפלפול הבא למטה. — המתרגם.

עליהם, כעל הזווג הזה; וכן לא רבים הם חלופי־הוראה כזה של אותה גמישות ורחבות המחשבה, אשר דיקארט חוללן בשביל העולם המודרני, שהיה למושג נרדף לשלילת הדת. הדתיים, לוא רק היה להם חוש ההומור, כי־אז הכירו וידעו עד כמה השתמשותם בכנוי „חפשי בדעות" להוראת לא־מאמין מעידה עליהם לרעתם. שונאי־המחשבה האלה מעולם, מצאו בזמן האחרון סיוע וחזוק משונים באותו הגדוד הקרוע והבלוי של הפראגמאטיים, המכריזים כי התכלית מאמתת את האמצעים; בפסוכולוגים מבית־מדרשו של פרייד, הטוענים כי הרצון הכבוש הוא אבי־המחשבה; בסוציולוגים מתלמידיו של דורכהיים, המגדירים את האמת בתור מקסם־שוא־מקובל; בפילוסו־פים מחדרו של ברגסון, המרבים לספר בשבח האינטואי־ציה, ובפיזיולוגים, המורים הלכה כמאך כי עיקר תפקידו של המה הוא עבודת־הסגול ולא המחשבה. אולם מכיון שבכל התאמצותם השיטתית להשפיל את ערך המחשבה, גופה טוענה מחשבה — אנו יכולים לבטל את כל הנסיונות שלהם להוריד אותה מגדולתה, כבטל משא־ומתן תפל שאינו מעלה ואינו מוריד. אולם עוד נשארה לנו לפליטה בשביל הערפל הטראגי של החיים אבוקת ה י ו ש ר ביד ה א ה ב ה — אותה אבוקה, אשר באומץ־לב הרים אותה מונקיור ד. קונבי אל־על במקום הזה ימים ושנים.

ב.

עיקר, שבזו־לענו לו בשנת 1815, במה זכה שיהיה לאב־עיקר בשנת 1917. תשובת הפרופיסורים היא, כי דוקא משום שנשמט מן החשבון בשנת 1815, עלינו להביאו לידי פרעון כעת ולהוסיף עליו גם רבית דרבית — מבלי הזכיר עוד את התשלומים, שנעשו בינתים בצורת מלחמות והתקוממויות. כי עוד מן הזמן אשר התחילה התנפלותם של הברברים, בשנות המאה החמישית, להרוס את מלכות רומה, שאחדה בשעתה את תרבות כל העולם, קמו לאומים ונבנו מן החרבות; ומן הזמן אשר התרוממה אנגליה להכרתה הלאומית, בשנות המאה השלש־עשרה, מוסיף הכח הנועש הזה לשנות את פני מפת אירופה: הוא הבליט את צרפת ואת ספרד ואת פורטוגליה, ובשנות המאה התשע־עשרה — בתקופת הלאומיות — קרע את יון מטורקיה ואת איטליה מאוים־טריה ואת בלגיה מהולנדיה; צרף את גרמניה, שחרר את הונגריה ופלג את סקנדינביה, עד כי לסוף נשארו רק טורקיה ואויסטריה לא־מולאמות. המלחמה הנוכחית

שבאה להלאים את הארצות האלה ולשים על־ידי זה קץ לרעידת האדמה האירופית, היא היא, לפי דברי הפרופי־סור ראמסיי מיואיר, „תכלית ההיסטוריה המודרנית".

אם הבנה זו בדברי־ימי־עולם נכונה היא, מה יש לומר על חכמתן של הממשלות, אשר לא רק התרשלו להשתמש בכח המפוצץ הזה, אלא עוד כבשו אותו ? אכן, כפי שראינו, לא מחוסר־ידיעה על אודותיו עשו כך. ואולם הממשלה הבריטית, בנטיתה המחלטה אחרי „שווי־משקל מדיני", לא שמה לב לדברי משורריה, ופנתה, מחוסר־קביעות, כנראה, לימין ולשמאל, כפרידריך הגדול, המסתובב בדרך הקפיץ, בציורו של קארלייל, כשמטרתה ברה לה תמיד כחמה.

בפועל ממש הועלה „עיקר־הלאומים" על הפרק בקונגרס של שנת 1815 — אבל אז הועלה על־ידי רוסיה, ואנגליה הפירה את עצתה. כי להחליש את רוסיה ולהחזיק בידי טורקיה היתה שיטתה בימים ההם — שיטה שהפוכה הגמור השבית את שווי־המשקל של הבאלקאנים, אשר כל עם מעמיהם נטלטל בין טורקיה ורוסיה, והלאומים הסלאביים, אשר רוסיה הגינה עליהם, היו עד לפני זמן קצר משועבדים. שנת 1848—השנה הגדולה של לאומים בהתקוממותם—נסתמנה באנגליה על־ידי רצוצה של אירלנדיה הצעירה. במלחמת קרים לכדו צבאותינו

וצבאות צרפת את יון וישבו בתוכה, למען מנוע אותה מהתחבר לרוסיה. בשנת 1856 הועלה „עיקר־הלאומים" על הפרק על־ידי צרפת, אולם אנגליה שמה אותו עוד הפעם לאל. הפעם עזרה על־ידה אויסטריה, שהתנגדה לרוסיה על העמידה את רומיניה ברשות עצמה. בהתקוממותה של איטליה, כל העזרה מן החוץ מצרפת באה. בשנת 1863 הציע נאפוליון השלישי לפתור גם את שאלת פולניה על־ידי קונגרס אירופי; ותמאן אנגליה. בשנת 1864 הביטה אנגליה על שליזוויג־הולשטין — והנה נספחה, ובשנת 1870 — על אלזאס־לוריין — והחרישה. כמו כן לא מחתה כנגד השלטת התרבות הפרוסית בפוזנה. כשהוציאה רוסיה המנצחת את רומיניה מרשות טורקיה והעמידתה ברשות עצמה, בברית־השלום של סאן־סטיפאנו, ואיימה לכבוש את גאליפולי, היינו על מפתן מלחמה חדשה עם רוסיה. אולם ביקונספילד הצליח להביא מן הקונגרס הברליני „שלום בדרך כבוד". וזוכר אני, כשעודני נער, ואני קורא קריאות „הידד" יחד עם הקהל הגדול, שיצא לקדם את פניו, בירידתו מן האניה בדובר. היוצא לנו מדברינו הוא כי הטענה שאנגליה היתה תמיד מקנאה קנאת הלאומיות, אינה אלא סירוס ההיסטוריה, ועלולה היא לעלות רק על דעתו של פרופיסור לדברי־הימים. אמנם

נרמניה היתה תמיד אויבת הלאומיות, אולם אין עובדה זו עושה את אנגליה לאוהבתה. ומה שהפרופיסור ראמסיי מיואיר מראה לנו על טפוחה של אנגליה את חירותן של יון ובלגיה — יש לומר שהיא עזבה את שיטתו הפרוהילינית של קאנינג תיכף לאחר מותו. ברם לכידתו המפורסמה של קאנינג את הצי הדאני, והמצור אשר שם על קופנ־האגן, אינם שמים עליו בשום אופן את חותמו של גונן לאומים קטנים. ומה ששייך לבלגיה, לא לנו צריכה היא להיות אסירת־תודה על הפלגה מהולנדיה, כי־אם לצרפת; כי הסכמתנו אנו לא היתה אלא פרי הדיפלו־מאטיה של טאליראנד. אם ישנו דבר אופיי, המסמן את יובל־השנים האחרון, הלא הוא צמיחתה של האימפריאלות בעולם, התפתחות הציים האדירים והקמת מחיצות באפ־ריקה; ונקודת־ההפנאה הנכונה בהיסטוריה המודרנית היא בריתנו עם יאפאן, מחרבתו של הלאום הקוריאי. את הנוהים אחרי שיטת ה„טינדינציה" בהיסטוריה צריך לשלח לפוטסדאם [1].

התעודה הכוללת את „עיקר ־ הלאומים" הוברה בצרפתית, וטבועה היא בתכונותיו של רוח־ההגיון הצרפתי. אולם הואיל והאימפריה הבריטית היא גידול

[1] העיר פוטסדאם היא אחת מערי־המושב של הקיסר הגרמני ומרכז היונקרים הפרוסים. — המתרגם.

היסטורי, שאינו מקביל לשום עיקר, כל נסיון להטותה על־פי עיקרים ידועים יערער אותה מיד. אבל כשהגרמנים מזכירים לנו את הודו, והטורקים את מצרים, הם שוכחים כי לא עבר עוד העיקר את קו־הצבע. חטאת גרמניה היא זו, שהיא מסיגה אפילו את גבולות לבני־העור. באמתו של דבר מפגרת היא אחרינו כמה מאות בשנים, ועוד לבה מהסס בהכרתה את לאומיותה החדשה היא, עד כי קשה לה להיות זהירה בעיקר זה או אחר. במובן מוסרי היא קובעת מועדים על־פי זמן אירופה המרכזית, והוא מקדים קצת לזמן גרינוויטש שלנו. ואנחנו — חיים אנו אחרי הנוצרי, אולם לא בתקופה הנוצרית.

ג.

השומע לדברי הפרופיסורים יכול לחשוב, כי הלאומיות דבר חדש היא, מקרוב באה, והד"ר הולאנד רוז אמנם מגיד לנו בודאות גמורה שלא היתה מדינה לאומית בעולם הקדמון; בזה הוא מכוון למדינה בעלת גזע אחד. ברם הוא מוכרח להוציא מכלל זה את היהודים — „הדוגמה הראשונה של לאום במובן מודרני" — ואולי גם את בבל ואת ארץ הסינים. כשאני לעצמי, אני מעיז להגיד כי, לפי עניות דעתי, היה היה עם מיוחד בבבל עוד לפני ערוך המורבי את ספר החוקים שלו, וכי ה„סיני העכו"ם" היה משונה משאר העמים עוד זמן רב לפני זה, אף אם לא נוסדה מדינתו במאת־השנים הל"ז לפני ספירת הנוצרים, כדעת הפרופיסורים הסיניים. אולם „אשור, פרס ויון — אומר ד"ר רוז — שפכו את ממשלתן על אחרים מהעמים הזרים שלא מקרב העם השליט". שפכו את ממשלתן? משמע שהיה זמן, אשר גם המושלים וגם אלה שמשלו בהם חיו לבדם — והרי איפוא לפנינו לאומים! „החריבו מלכי אשור — אמר המלך חזקיהו

בתפלתו — את הגויים ואת ארצם, ונתנו את אלהיהם באש". גויים, אלהים, ארצות — ומה עוד רוצים הפרו־פיסורים? „גויים" נזכר בתנ"ך כחמש מאות פעמים. אמת הדבר, שאחדים מן ה„גויים"[1] האלה לא היו אלא שבטים, כאותם ה„גויים" שיוליוס קיסר וטאציטוס מספרים עליהם שישבו בגאליה ובגרמניה. אולם אם הגויים המו־דרניים נבנו מחורבנה של מלכות רומה, הרי בעל־כרחך היו גויים קדמונים, אשר שמשו חומר לבנינה. והלא מגדיר הרודוטוס את המושג גוי להוראת קבוץ, שיש לו דם משותף, מנהגים משותפים ודת משותפת? היו ימים, אומר קיסר, אשר הגאלים עלו באומץ־רוחם על הגרמנים; הם שלחו מושבות מעבר לגבולות הרהיין. האם לא היתה להם לאומיות כל־שהיא? והאם לא היתה לאומיות מיוחדת להבלגים, אשר רוחם העז הוסיף להרגיז את שכניהם דורות רבים אחרי כבושו של קיסר? ולהגרמנים עצמם — אותו הגזע של כחולי־העינים עם אדמוני־השער, אשר טאציטוס מדגיש את טהרתו — הגרמנים עם כהניהם, מלכיהם, מצביאיהם ומועצותיהם שהיו מרכבות מאנשים ונשים? האמת היא, שאפילו בשעה שהיתה הלאומיות בלקויה, בזמן שרומה או הכנסיה שלה הצלה

[1] המחבר משתמש כאן במלה Nations ומבאר כי הוראתה בעברית היא „גויים". — המתרגם.

עליה, או שהיתה בבחינת שליל, כששלטון העיר גבר על שלטון המדינה, או בזמן שהעם היה למס עובד להמלוכה — גם אז לא היתה אלא בבחינת „אני ישנה ולבי ער". אפשר, כי ל„עיקר" היתה אף בשנות המאה התשע־עשרה; אולם יכולים אנו להיות בטוחים, כי כן העיר מרדכי ב„דניאל דרונדה", ש„הצבוריות הורגשה עוד טרם ראו כי טובה היא". ובאמת — ופה למצער יכולים אנו להסכים לדעת ברגסון — האם אין הרגש, שלא הובע באומר ודברים, הוא הרגש העמוק ביותר? עדרי זאבים אינם חסרים הכרת־אחדותם מפני שאינם נובחים ומכריזים על זאביותם. על השורים אומרים שבשעה שהם מופרדים מן העדה, הם מזיעים לשם הבעת צער; וכי דרוש איפוא שור מחונן בלשון־למודים להכריז על הלאומיות השורית? ההיסטוריה מראה לנו על מדינות, כיהודה ויאפאן, שנוסדו, תיכף לאחר תקופת־הגדידה של עמיהן, על בסיס ההתפשרות בין הכח הדתי והחילוני, וכל אחת מאלו בודאי פתחה מין לאומיות שסמרה שערותיה כלפי שכניה. עוד לפני בריאת העולם — לפי התאריך העברי — היתה כבר ציביליזאציה למצרים. Alles ist schon da gewesen — לרבות האימפריאליות המודרנית, שהיתה הופעה ספרדית־פורטוגלית־הולנדית קודם שהעתק מרכז החוסן הימי. „האנארכיה האירופית", אשר מר לואז דיקינסון מיחס

להתפתחותה של המדינה הסובירינית המודרנית, היתה אנארכיה אסיתית לפני שלשת אלפים שנה, והלאומיות, אשר הד"ר רוז פוער פיו לתמוה על חדושה, ימיה כימות הפיראמידות. זכו בחירות ואבדו אותה תקופות רבות לפני מות קוסטיושקו בעד פולניה או פיטופי בעד הונגריה. זרם הולך וזרם בא, התכווצות והתפשטות — זה דופק העולם. וכדברי רוח־הארץ ב„פויסט", שקארלייל היה אוהב תמיד לחזור עליהם.

„אל מסכת־הזמן הרועשת אני יושב ועמל כמו
ואורג לאלהים את הבגד אשר הוא ניכר בו".

ד.

חלוקי־הדעות שבינינו ובין הפרופיסורים בנוגע לחדוש שבלאומיות הוכיחו בלי ספק כי המושג, או שלא הוגדר כלל או שלא נתחוור כל צרכו, וכי העיקר החשוב הזה, אשר עליו אדני „אירופה החדשה" יטבעו, עודנו לוטה בערפל. אולם כלל גדול בידינו שלמוד דעת־האדם, אשר, לפי סברתו של המשורר פופ, הוא הלמוד העיקרי בשביל מין האדם, פגר תמיד מאחורי למוד דעת־הפאראזיטים שלו. ד"ר הולאנד רוז מודיע לנו בהתלהבות נמרצה כי הלאומיות במובנה העליון היא „אגודת הלבבות, אשר מאחר שנבראה שוב לא תבטל — מושג רוחני היא, אשר לא ינוצח ולא יכלה לעולם". ויחד עם זה הוא מוסיף כי הלאומיות היא „אינסטינקט, ואי־אפשר להגדיר אותו בדיוק". גם הפרופיסור ראמסיי מיואיר מודה שקצרה ידו מהגדיר את המושג, אף־על־פי שהוא „תכליתה של ההיסטוריה המודרנית". „אין אף נסיון בדוק ומנוסה אחד — הוא אומר — אשר על־פיו אפשר לדעת מה הוא גוי". ובכל־זאת, משונה הדבר, שאנשים הקוראים לעצמם

גויים יכולים לעשות כך על „סמך בלתי מספיק". לפיכך הרי אנו בני־חורין להחזיק בעיקר הקדוש או לעזבו, הכל לפי דרישות שיטתנו המיוחדת. בקיצור, „עיקר־הלאומים" הריהו בבחינת אותם יערי־עד של המחשבה, אשר בהם משתגשגות הפוליטיקה והעתונאות. אפילו מר ארנולד טוינבי, היותר־מדעי בקרב הלאומיים, אומר: „צירוף מסוים של תנאים עלול ליצור לאום במקום אחד ושלא להשאיר רושם כלל במקום אחר". והלאומיות במובנה הפוליטי עוד מגדילה את הערבוביה, כי בארצות אחרות מיוסדת היא על הכלל, שכל הנולד באורוה הנהו סוס. „אנגלי אנכי" — הדהימתני תשובתו של כושי אחד אשר פגשתי בסמירנה. אחר כך למדתי לדעת שכושי זה נולד בסט. הילינה, ומשום זה היה, לכל הפחות, בריטי. ולמען ספות מבוכה על מבוכה יש עוד מספר של מושגים קרובים זה לזה הנשמעים לכמה פנים, למשל: מ ד י נ ה, ע ם, ג ז ע, ג ו י, ל א ו מ י ו ת; ועלינו לפלס נתיב לעצמנו דרך כל המושגים האלה.

פעם אחת אמר המנוח יוסף צמברליין כי הסופרים מתאוננים שהשפעתם על הקהל פחותה מזו של הפוליטי־קנים. התרופה אשר הציע הוא פשוטה היא: ילמדו הסופרים לדרוש ברבים וישמיעו את דעותיהם מעל הבימה. אולם לא הבחין הנואם מברומאגן, שרק הפוליטיקנים

יש להם הכח והכשרון להתיר את המסובך, ואילו החושבים אף לוא לשון־מלאכים היתה לשונם, לא מצאה ידם להתחרות עם „תרועת־החצוצרה". אפילו ביון, לפי עדותו של איסוקראטס, היה הקהל, שנהנה תמיד מצחות־לשונם של הדימאגוגים, נרדם באספות הפאנהילינִיות, בשעה שווכוחים עיוניים היו על הפרק. „הלשון המתובלת בסממני המח החריף — כך מתאר גולדסמית את בוירק — הוסיפה לתת אמרי שפר", בשעה שחברי הפארלאמנט הפנו לבם לסעודה שמנה. אוּלם בלא בירור ושפור הדברים, איך יעלה בידינו לפזר את ערפלי הלאומיות? למאציני, הכהן הגדול של הלאומיות, כמו להלורד אקטון, ראש מתנגדיה, הלאומיות מתנה את הריפובליקניות; ובלב המשורר סבינבורן, במסירותו הנלהבת לאיטליה, קננה גם התקוה, שעל־ידי איטליה „תקמנה מקבר" האנרכיה גם אנגליה וגם צרפת. האם לא צחוק המקרה הוא איפוא שרוסיה ועוד שמונה מונארכיות מוציאות כעת את כרוז הלאומיות בעולם? [1] ובאמת אין שני המושגים האלה נרדפים, אף־על־פי שסירובה של איטליה לקבל את הריפובליקניות שבר את לבו של מאציני. כשזקני ישראל התעקשו ודרשו כי דוקא מלך יהיה עליהם, למרות אזהרתו של

[1] הדברים חללו נאמרו לפני המהפכה הרוסית.—המתרגם.

שמואל וקנאתו של יהוה, טענתם היתה: „והיינו גם אנחנו ככל הגויים". המגמה העקרית היתה לקבץ מסביב למלך אחד את כל השבטים והכתות, אשר התחילו כבר להסתגל אל חייהם החקלאיים החדשים ולהתבולל בפלחים עובדי־האלילים, ותפקיד זה של מלך בתור נס לאומי הוטעם זה לא־כבר במלכותנו מרובת־הצבעים, השלוחה למרחקים. נמצא, שהלאום נפלה הוא מן המדינה, שהיא כלי־מבטאו הפוליטי — או כלי־משחיתו. L'Etat c'est moi אומר העם בחזונו של מאציני; אולם הדימוקראטיה עוד לא פתחה את שיטת־העצבים הדרושה לה, והעם נשאר נבדל מן המדינה כהלאום, המקיף גם את העם וגם את מעמד המושל. ואל לנו לערבב את המושג לאום במושג גוי, כי הגוי יש בו כדי להקיף לאומים אחדים; וגם לא במושג גזע, מפני שהלאום עלול לכלול כמה מבנות־מינו של גזע אחד.

ה.

הנה באנו כבר אל לב היער. אם תעיינו במפות המחלקות את אירופה לגזעיה או לדתיה, תראו כי מלבד היהודים והיהדות, שאינם במציאות בשביל עורכי המפות, הוטלו יתר העמים והאמונות על המפה, מבלי שים לב כלל אל גבולותיהם הלאומיים. מובטחני שאילו היו מלאכי־עליון מילטוניים או טיבטוניים מפיצים את הגזעים הקדמונים על־פני האדמה, בעזרת צפלינים או בלעדיהם, לא היו בלולים ומעורבים יותר מאשר הם כיום הזה.

על איזה בסים פיזיולוגי מיוסדת איפוא הדעה האומרת כי הלאומיות „רגש־המשפחה" היא ? קחו־נא, למשל, את הלאום, אשר בעיני רבים הוא היום הלאום הטפוסי ביותר—הלאום הבלגי: והנה, הוואלונים הצרפתים שונים גם בגזע וגם בלשון מהפלמינגים, אשר הגרמנית השטחית (פלאט־דייטש) היא שפתם.

רוסיה יש לה ארבעים ושמונה גזעים, ובאמריקה נמצא עוד מספר גדול מזה — מכל אומה ולשון. גליל־מלחמות־הלאומים היותר נורא הוא מוקדוניה, ושם נבלעים הגזעים

אחד ברעהו במדה כזו, שמן האפשר היה לפרופיסורים בולגאריים למצוא 1,181,336 בולגארים ורק 700 סרבים, במקום שבעלי־רשומות סרביים מצאו 2,048,320 סרבים ורק 57,600 בולגארים; ובעלי־הספירה היוניים בקשו ולא מצאו סרבים כלל. ובמקום שגם הבולגארים וגם הסרבים העריכו את מספר היונים ל־200,000 נפש, מעריכים אותם החשבונות היוניים ל־650,000 נפש. וכן הוא הדבר בכל ארצות הבאלקאנים, במקום שהבולגארים הרשעים, כפי שאנו למדים כעת, לא יחשבו כלל על הסלאבים, כי־אם על המזרקים; טורקים הם, מחופים חפוי דק של סלאביות.

האי הקטן שלנו כולל, מלבד הסקוטים והוויילים גם יסודות מתמידים של המאַנים והיהודים, מבלי הביא בחשבון את הגרים השונים למיניהם שהתאזרחו בארץ. וכשאנו משקיפים לאחור, הרי „נורמאַנים וסאַכסונים ודאנים הננו“, מבלי הזכיר את הפלמינגים וההוגינוטים; אכן הצרפתים והאנגלים והספרדים גזע אחד הם, אבל בלולים הם באופנים שונים. „העם הרומיני — אומר הפרופיסור מיואיר — כולל את המשקע של כמעט כל גזע וגזע, אשר עבר מאַסיה לאירופה“. דברים אלה לא באו, כנראה, אלא להכזיב את הלאַטיניות של רומיניה. אולם שוכח הוא כי אפילו האיטלקים בעצמם בני־תערובות הם של כל הגזעים אשר עבדיהם זרמו לרומה משנת 100 לפני

ספירת הנוצרים עד שנת 300 אחרי ספירת הנוצרים. הטו את גלגל הזמן אחורנית די־הטות — ותראו כי הגרמנים צרפתים היו, והצרפתים — גרמנים. וכשהתבונן בים־מארק אל גופות חללי־הקרב, הודה כי ההבדל בין שני הגזעים קטן הוא אפילו בימינו.

מי שונה מהאירופים כההודים אדומי־העור ? ובכל זאת יש ראיות שאף הם אינם אלא בני־תערובות של המונגולים הצהובים והאירופים ארוכי־הראש הצהב־הבים מזמן תקופת־האבן. קבלה היא, שאין גזע בעולם טהור מגזעי אני, ואף־על־פי־כן אנתרופולוג יהודי אחד חורץ משפט כי אין גזע מעורב כגזע היהודי, הכולל את כל בנות־הצבעים, למן השחרחר עד הצהבהב. הפוסק הגרמני שלי לא יתנני אפילו את הטיבטונים, הקילטים או הסלאבים, כי־אם את ה„מילאנוכרואים" (שחורי־העור) ואת ה„כסאנטוכרואים" (צהובי־העור), את הצהבהבים של הצפון והגזעים קדרי־הצבע של עמק הים התיכון. ואפילו קבוצות בנות־הצבעים הגדולות מאב משותף יצאו, בתקופה הגיולוגית הרביעונית, ואב זה גופו הלא הוא מצאצאי אבי כל הקופים ובני־האדם.

הנבקש את אבן־הבוחן של הלאומיות בלשון ? אבל הלא הקאנארים של קוויבק מדברים צרפתית, והבאסקים והבריטונים של צרפת אינם נזקקים ללשון זו. שווייציה

יש לה שלש לשונות רשמיות, ובפנות נדחות בארץ אפשר לפגוש גם את לשונות רומאנש ולאדינו. בני הנפות הבאלטיות ברוסיה מדברים גרמנית, והמאזורים בגרמניה מדברים פולנית. אפילו בריטאניה הגדולה יש לה אלפי אנשים המדברים רק לשונות גיילית ווילית.

תאמרו: הדת יוצרת את הצבור? לעגו של וולטר לאנגליה על המון הדתות שבקרבה ואחדותה הגמורה של המדינה הם תשובה מספיקה. רבות שמענו בימים האלה על „רוסיה הקדושה" — אותה המדינה הנוצרית הטהורה, כפארסיפאל בשעתו, ובכל־זאת חוסים בצלה כמעט עשרים מיליון מושלמים. צרפת קרועה בין הכנסיה הנוצרית ובין המחשבה החפשית. פרס מפוררת בין כתות מושלמיות, מרוגזת על־ידי הבאביאיות, מיושבת זעיר פה, זעיר שם ביהודים, נסטורים, וכו', וכו' — ובכל זאת לאומיותה אחת היא.

ואולי הגיוגראפיה מספיקה את הסימנים? הלאומיות אפשר שבלתי נפרדת היא מאדמה משותפת, אשר ימיה והריה קובעים את צורתה, ואשר אקלימה — כפי שבר־נארד שו, בפגרו ללכת בעקבות בוקל, מיחס לגשם השפעה מרובה על עם האירים — משנה את פניה? אבל הלא שנים מן הלאומים היותר עתיקים, שרידי העולם הקדמון, הלא הם: היהודים והארמינים, ואין צריך להזכיר את הצוענים

— מתמידים להתקיים עד היום הזה מבלי ארץ, או מחוץ לארצם ההיסטורית.

ואף לא האחדות הפוליטית מסמנת את הלאום, כי אפילו הארמינים הם מפוררים; ורב מספר המפלגות בישראל ממספר היהודים. ודאי הוא, שאף אחד מכל הדברים האלה איננו סימן מובהק — מסביר מ. אנרי לאמברט — כי־אם הענינים המשותפים הם הם העושים את הלאום; ובכל־זאת סוציאליסט הוא.

ואפשר תרבות משותפת ולא ענינים משותפים? אולם הביטו אל איטליה וראו את התהום הרובצת בין צפונה ודרומה. הביטו אל רוסיה ואל מדרגות התרבות שלה מטורגיניוב עד ראספוטין—רוסיה עם האינטליגנציה שלה והמוזשיקים שלה.

כפי הנראה, נותר עוד דבר אחד — „נשמת העם" המפורסמת. אבל גם פה, לדאבוננו, אין אנו מוצאים משען לכף רגלנו. לפנים היתה להבולגארים מלה „פראַ־וויט", ופירושה — „להגיד"; היום פירוש המלה הוא „לעשות". מלה „דומאט" היתתה להם, ופירושה — „לחשוב"; היום פירוש המלה הזאת הוא „לדבר". שנויים דומים לאלה, כגון „האמלטים" שהיו ל„איתיאלים"[1] הם

[1] „איתיאל הכושי" — Othello. — המתרגם.

מקרים שכיחים בנשמתו של כל עם ועם. המונגולים שנו מעבודת־האדמה לעבודת־הצבא, וחוזר חלילה. המאדיא־רים רועי־צאן מזרחים היו לפני בואם לאירופה בדהרות אבירים, כפרשים רובי־קשת. הגרמנים היו לפנים ענותנים ונוטים למוסיקה: עורך מעם הארץ של „השודדים" אשר לשילר בא לידי מסקנה כי אפילו הגרמנים יכלו להוציא מקרבם בעלי מזג ואופי חזקים. והיום עתידה של גרמניה הוא מתחת למים. עם ה„מ א ג נ ה כ א ר ט ה"[1] צועק יומם למרבה הביורוקראטיה. יורשיו של מאציני דורשים משפט של צבא בשביל המורשים הנוהגים חופש בדבורם. המונארכיה היותר עתיקה בעולם זה עתה היתה לריפובליקה, ויאפאן זו, אסירת־ה„בושידה", רכשה חוב לאומי לעצמה.

ח ו ב ל א ו מ י! האח, מצאתי את החידה! אפשר שזוהי ההגדרה החסרה — הלאום הוא קבוץ שיש לו ח ו ב.

אבל לא כן הדבר! גם לחברות פשוטות יש חובות.

היוצא לנו מדברינו הוא, כפי הנראה, שלא זהות הגזע, ולא זהות הלשון, הדת, הארץ, הענינים המשותפים,

---

[1] האנגלים. באי־כח הכנסית והחברה האנגלית הכריחו את המלך דז׳ון, בשנת 1215, לתת להם את ה„מאגנה כארטה", או הצארטר הגדול, שהבטיח להם את חירותם. — המתרגם.

התרבות, או הנשמה תנאי הכרחי היא ללאום. לא יפלא איפוא כי הפרופיסורים מתקשים בהגדרת המושג, כי הפרופיסור סאנטיאנה ממאס בו, מפני שלדעתו הלאום אך מקרה הוא, ומר י. מ. רוברטסון מפטר אותו כמקסם־שוא. ואם צדק מר טוינבי, האומר כי בעזרת „צירוף מסוים של תנאים" יכול הלאום להופיע או שלא להופיע, כרצונו — אז, או שהמושג הוא מקסם־שוא או שהמדע מקסם־שוא הנהו. בעמדנו נבוכים לפני תוהו־ובוהו זה של הלאומים, האם לא יכון לנו לשבח את דברי פולום השליח, כשבח המצאה פשטנית ונאוניות מוסרית, בקראו: „ואין עוד פה לא יהודי ולא יוני!" ?

ובכל־זאת לא מקסם־שוא היא הלאומיות, ואף מקרה איננה. במלחמה באלקאנית שלפני זמן לא רב היו חופי ניו־יורק הומים מאדם: בני הבאלקאנים עזבו את טובם וברכתם באמריקה והדפו איש את אחיו, בחפזם לעלות על האניות שהפליגו לאירופה, למען הקריב את חייהם על מזבח מולדותיהם. הנה איפוא לפנינו כח ממדרגה ראשונה. אבל כח כביר זה איננו נמנע־הצפיה־מראש, וגם נצחי איננו, כסברתו של הד"ר רוז. הופעה פסיכו־לוגית הוא, שיש לו חוקים קבועים של ראשית, התפתחות וכמישה.

ו.

מכאן אנו למדים, שהלאומיות היא מצב־הרוח המקביל לעובדה פוליטית. שני הפנים האלה — הסובייקטיביים והאובייקטיביים — לא יבלבלו אותנו, אם נדמה את העובדה הפוליטית החיצונית להצד הבולט ואת ההרגשה הפנימית להצד השקערורי של אותה ההופעה עצמה. עלינו לזכור, כמובן, שמדת ההרגשה וקצבה משתנים לפי הפרט ולפי התנאים החיצוניים. על־כל־פנים, אין אדם עומד כל ימיו מחוץ לגדר ההכרה של לאומיותו.

קודם שאנו נגשים לעסוק בצורה הפסיכולוגית של הלאומיות וראשיתה, נסווג־נא את הצורה הפוליטית שלה לסוגיה.

א. לאומים פשוטים.

ב. לאומים בלולים.

ג. לאומים מרכבים.

ד. לאומי־כלאים.

סוג א הוא הטפוס ההגיוני כליל־השלמות. הלשון, הגזע, הדת, התרבות והארץ — כולם משותפים לכל הקבוץ.

דוגמה לא־שכיחה של טפוס זה היא איסלנדיה, שנתישבה לפני יותר מאלף שנים על־ידי מהגרים מצפון אירופה, ונשארה בעינה, עקב בדידותה. זהו הטפוס אשר עליו חלם מאציני, ואשר היה לתועבה להלורד אקטון; ואיטליה דומה לו במדה מרובה.

בסוג ב, טפוס ה ב ל ו ל י ם, דוגמת אנגליה והונגריה, מתבוללים כל הגזעים והדתות לקראת האחדות הפוליטית; בסוג ג, טפוס ה מ ר כ ב י ם (אויסטריה, שווייציה, או קאנאדה), הם נבדלים במקום ומאוגדים בממשלה פידיראלית; בסוג ד, ל א ו מ י ־ כ ל א י ם (הטפוס העותומני הישן), אינם נבדלים וגם אינם מאוגדים, כי האיסלאם יש לו מונופולין על כל הכח החילוני של המדינה, אף־על־פי שהוא מכיר בזכותן של תשע דתות אחרות לאבטונומיה כנסיתית. הזכויות האנושיות חמש הן: הזכות האזרחית, הדתית, התרבותית (והיא כוללת את הלשונית), הפוליטית והלאומית. כל הזכויות האלה מן ההכרח הוא שתהיינה מנת־חלקו של גזע חפשי מטפוס א, ובמדה פחותה או יתירה הן נופלות גם בגורלם של הגזעים השונים מטפוס ג, שבשביל זה הוא הטפוס היותר רחב של אורגאניזם פוליטי. אולם הזכויות התרבותיות והלאומיות הן מוגבלות ממילא בסוג ד, העריץ, אף־על־פי שהוא סבלן; ומן ההכרח הן מוגבלות בסוג ב, הטפוס

המרכז, מפני שזכויות תרבותיות ולאומיות עלולות להפוך את הסדר הזה לגמרו. ורואים אנו שלשון מאדיאר היא הלשון הרשמית היחידה בהונגריה, ובאנגליה אין אפילו ראש־המיניסטרים [1] רשאי לדבר בשפת וויילית בפאר־לאמנט. אולם בדוגמות אחדות של טפוס ב, ברוסיה, למשל, לא רק שאין מכירים בזכויות תרבותיות, אלא עוד מטילים עליהן איסור, כמשפט הרותינים והפולנים, בשעה שהיהודים משוללים שם אפילו זכויות אזרחיות. באופן כזה רוסיה מצרפת את תכונותיהם של טפוס ב וטפוס ד [2]. אמריקה, אף־על־פי שבכל ההיסטוריה היא הדוגמא הענקית וגדולת־הנפש של טפוס ב, עודנה מחזיקה בחרם הפוליטי כלפי אוכלוסיה השחורים — חרם שבטל בזמן האחרון אפילו בטורקיה, במקום אשר הטורקים הצעירים, חניכי־פאריז, המירו את שיטת־הבטול הפוליטי, שבטלה את כל הלא־מושלמים, בסדר חדש הגיוני מסוג ב, של שויון מטורק ומרוכז. אולם הטורקים כהמא־דיארים נכשלים מסבה זו שלאומי־המעוט שלהם הם הרוב — ואפילו הרוב העומד ברשות עצמו — מחוץ לגבולם;

---

[1] ראש־המיניסטורים הנוכחי, ללויד גיאורג, הוא וויילי. — המתרגם.

[2] הריבולוציה תשים קץ לסוג ד ואפשר שתברא סוג ג במקומו.

וזהו כח שכנגד להשלטת הטורקיות או המאדיאריות, שאינו חל על האנגליות, להצלחתה הגדולה. הכח הזה פועל גם כן כנגד רוסיה ביחס אל הרותינים והפולנים, מפני שהזכויות התרבותיות אשר אחיהם מעבר לגבול, באויסטריה, נהנים מהן, מגבירות את ההתמרמרות של משוללי־הזכויות ברוסיה.

אמריקה, אף אם נחשוב אותה על סוג ב, צריכה לבוא בכלל הסוגים העריצים, מפני שהכריחה את דרומה של הארץ להשאר עם צפונה, למרות תורת־המדינות של הנשיא ווילסון, המיוסדת על רצון אלה שמושלים בהם. אולם לטפוסים אלה של ב ו־ג היה מסכים הלורד אקטון, שכמעט מלה במלה הקדים את רעיון „כ ו ר ־ ה ה ת ו ך" שלי, בהשיגו את רעיון המדינה כלילת־השלמות כ„דור", אשר בו תתכנה כל בנות־המין של האנושיות את מיטב כחן אונן וכשרון המעשה שלהן. לפיכך, הפרופיסורים, המסתייעים בלורד אקטון בתור ראש שונאי הלאומיות, אינם אלא טועים: מה שחשב הוא ל„עון פלילי ואבסורד", הוא רק טפוס א; ואם „עיקר־הלאומים" משמעותו יצירת לאומים מטפוס א בכל העולם, כי־אז היה תהיה לנו „אירופה חדשה" באמת.

ואף־על־פי־כן, דוקא יצירתו של טפוס א בכל העולם, היא היא העבודה אשר ההיסטוריה עסוקה בה. כי כל הסוגים

האלה מתמזגים ונבלעים איש ברעהו; וזהו משום שחיים הם. והתוהו־ובוהו של הגזעים והלשונות, אשר אנו טובעים בו עד היום הזה, נובע מחפצנו לאסור את החיים בהגדרה מתה. למה הדבר דומה? לאומר: לך ומצא לי פורמולה אחת בשביל המושגים: ביצה, אפרוח ותרנגולת. מנקודת־הראות של חיים ומתחלפים, כל הלאומים האלה עוברים בסך, כאותם העולמות, אשר עליהם מספרים לנו האסטרו־גומים, שמקצתם במצב הערפל, מקצתם סוערים חיים, ומקצתם הולכים ומצטננים. כל הלאומים שאינם פשוטים הם צירופים של לאומים פשוטים, ודרכם להתיך שוב את כל היסודות, שמהם הם מרכבים, ליצירת לאום פשוט ממדרגה שניה. זאת חוקת הלאומים ודרכם בחיים, וכשאספיק להוכיח ביצד לאומים פשוטים נוצרים וביצד הם משתנים ללאומים בלולים מכל הסוגים והמינים, ולבסוף, כיצד הם חוזרים ושבים ללאומים פשוטים ממדרגה שניה, אשלים את החלק המרעי של התפקיד אשר קבלתי על עצמי.

ז.

חלאומיות בצורתה הפנימית או השקערורית, הואיל והיא בחינת־הרגשה, יכולה להתבאר רק על־ידי הפסי־כולוגיה, ולכן פרק היא — או כדאית שתהיה פרק — בה„פסיכולוגיה של קבוצים". היא נובעת מפעולתו של זה שאני מציע לקרוא בשם

חוק העבודה־בשותפות הסמוכה. על־פי החוק הזה יתאחדו אטומים בודדים ומקריים על־ידי כח־מושך הדדי והיו לכנסיה, לגדוד, לחברה, למפלגה עם רגש־הקבוץ המיוחד לכל קבוצה וקבוצה. עבודה־בשותפות, אפילו מרחוק, יוצרת רגש של אחוה; סמיכות, אפילו בלא עבודה־בשותפות, מקרבת; וכשמתאחדים הכחות האלה, הם מכפילים ומחזקים זה את זה. אפילו נסיעה ארוכה במרכבה של מסילת־הברזל מביאה לידי חברות, כל זמן שאין מחלוקת בשל החלונות: והיה אם ימצא חלון אשר פתיחתו קשה, ועבודה־בשותפות דרושה לפתחו, אז תתחיל אחוה ורעות באמת. אולם הניצוץ המחשמל הוא הסכנה. מגע אחד של סכנה די הוא

לקרב את כל העולם. חבורת יורדי הים שנטרפה ספינתם, סופם לחיות כבני משפחה אחת. המעופפים באויר, מכיון שהם נלחמים כנגד שונא משותף — הכח המושך לארץ — הם מפתחים בקרבם אחוה, העוברת אפילו את גבולות השנאה הלאומית. וכן דרך האנשים בתפירות־הקרב המקבילות, הנלחמים עם השונא המשותף לכולם — המות. בנוגע לשבויי־המלחמה מספר לנו מר ש ו, כי „לעתים קרובות הם דואגים לשלומם והצלחתם של חבריהם החדשים". נאמנות־רוח עולמית יש לנו לבתי־ספר ישנים, לאוניברסיטאות ישנות, לשכונות ישנות — כל מקום ומקום עם הצבע והגון המיוחדים לו והלשון המתהלכת בקרבו, שכולם אינם אלא פרי החקוי של קרבת־המקום. הלאומיות היא רוח־הקבוץ במלואה, אשר כל הדברים הנזכרים הם סימניה השרשיים. ההטעמה של השפה האנגלית באמריקה אינה אלא הברה אוכספורדית בתבנית גדולה. גדול כ ח ־ ה מ ק ו ם, והלאום הוא יצירו. אולם במה דברים אמורים? במעלת־החום של ס כ נ ה משותפת הדורשת עבודה־בשותפות שיש בה משום מסירות־הנפש, כדי להעבירה. בלא חום־הדם אפשר להם לשבטים לחיות בשכנות כל ימיהם, מבלי שיתמזגו זה בזה, ובחום־הדם אפילו זרים מתבוללים והווים למשפחה אחת. במעלת חום־הדם יש דבר שהוא נשגב מן הלאום; הלא

הוא הלאומיות. וכשם שמתחילה, על־ידי עבודה בשותפות בלבד, נוצרה חברות שמתחת למפתן ־ ההכרה, אשר בשם לאום־ממדרגה־שניה אנו יכולים לכנותה, כך יש לנו כעת הכרה יתירה בועטת; אבל הכרה זו הולכת ופגה במדה שהלאום שב להכרה הטבעית היפה לו, והיא משתלהבת רק בשעה ש ס כ נ ה שוב אורבת ללאום.

מעלה יתירה היתה להם לשבטים או להמשפחות הגדולות אשר שמשו זרע ליצירת הלאומים הראשונים, שהתחילו את תפקידם באחדות הדם, האמונה והמנהגים. אולם הצירוף הראשון מיכאני היה, ולא כימי, עד שבאה ס כ נ ה וחשמלה אותו. מתחלה באו ס כ נ ו ת אלו משני עברים — הטבע והאדם — ומסירות־הנפש ההדדית במלחמה נגד שניהם שלחה את ניצוץ־החשמל דרך חגורת־הקבוצה ויצרה בקרבה — ובכל זאת גם מחוץ לכל פרט ופרט — חיים עליונים ורחבים ביותר, אף־על־פי שהם צרים ביותר. המות היה חותם הלאום, אשר חתמו קודש. ואם מאז ואילך מסרו ועוד ימסרו אנשים את נפשם על הלאום — זהו מפני שאנשים מתו כדי להוליד אותו. יותר ממה שמאגד הדם המשותף בעורקים מאגד הדם הנשפך בשותפות.

משנוסדה החברות הקדושה הזאת והגבולות הפוליטיים הותוו בדם, שוב המסורה עושה את השאר. הדור החדש,

הנולד באטמוספירה מכרחת זו של חקוי הדדי, מוסר אותה לדור הבא אחריו, כשהיא מועשרה ומואנה בנסיונות חדשים של עבודה הדדית וסכנת הדדית; וכל דור ודור מוסיף נופך משלו על קדושתה ועל המומנטום שלה. לפנינו יש כאן פעולה ופעולה חוזרת: הלאום הולך וצר את המסורה הצרה את צורתו הוא. ומלחמה שלישית — המלחמה של הלאום בו בעצמו—באה לקבוע את גבולותיו הרוחניים. כשם שבמלחמה בטבע הוא קובע את גבולותיו הכלכליים, וכשם שבמלחמה באדם הוא קובע את גבולותיו הארציים, כך במלחמה בו בעצמו — בהאוליגארכים הרוצים לדוש אותו כעפר, או בנביאים הרוצים להרימו משפל מדרגתו — כשהוא מנצח את הראשונים ונמצא מנוצח על־ידי האחרונים — הוא מכונן את ממלכת ישותו האמתית: ממלכה, אשר אילו היו באים להצר את גבולותיה, לא היתה שום רחבות ארצית יכולה לשלם לו גמול ישוה לה.

ח.

העולם הזה — כפי שהערנו כבר יחד עם הראַקליטוס — הוא עולם הזרם. וכן אנו רואים, שמאחר שבצר לו הלאום הפשוט עמדה לעצמו בכח חוק העבודה־בשותפות הסמוכה, במעלת חום־הדם, והנה מה שאיבסן קורא „חוק־החלוף", מתחיל את פעולתו הוא. על הלאום, ברוך־ההארמוניה של דת, גזע ותרבות אחרים, מתנפלים מהגרים או מסיתים. אולם הגורם העיקרי של החלוף הוא הכח. והיה אם רפה הלאום — ונבלע על־ידי החזק, ואם חזק הוא — ובלע את הרפה ממנו. אם כה ואם כה וטהרת־הלאום נמצאת מחוללת; ואם בקש יבקש לו הלאום חסות אצל עמים אחרים, אשר יכרות אתם ברית־שלום, כי־אז בידיו ממש הוא מחלל את עצמיותו. מכאן מתהוים הטפוסים א, ב, ג, ד עם כל המצבים והצירופים האמצעיים שלהם. מגפות, מסעי־הצלב, התחתנות־מלכים, תופי־מלחמה ושעטות־אבירים של הקיסרים, עולמות־חדשים ומכרות־זהב, הרעב לארץ והרעב ללהם, אהבות ותשוקות בין־גזעיות, רבוי יתיר והתמעטות הישובים, הטלגראף ואניות־הקיטור

ומסילות־הברזל — כל אלה הם כדורי־המפץ, אשר הפיצו מלאכי־עליון בעולם ובללו על־ידיהם את הלאומים, עד כי כל עיר־נמל גדולה היתה לבבל ענקית של כל העמים אשר על פני הארץ שנעקרו מכל היקר והקדוש להם. אפילו אותם הלאומים, שאנו קוראים להם לאומים פשוטים כיום הזה, אינם אלא חרבות־גזעים, והפסיכולוגיה שלהם היא רק כתב חדש על קלף ישן ומחוק של תרבויות ודתות קדומות. סופר אחד ב„טיימז" מעיר על „אותה הרשת המסובבכה של ילדי־כלאים של הקלטים השומרים, ההילינים, האיראנים, השמים והקאווקאזים, המעורים בדם הטוראנים, אשר אנו קוראים להם, העם הטורקי".

בכל החלולים המרובים האלה של הלאום הפשוט, הרוחניים עם הגזעיים, הגורם הראשי היה תמיד הכבוש. ה ל א ו ם הולך ומתנוונה ל ל א ו מ י ו ת. האש עבד טוב הוא, אבל אדון רע: אותה השלהבת, שהפיחה רוח חיים בלאום־ממדרגה־שניה, עושה את הלאום לאנית־אש של קרב. רוח התגרה באה עם הלאום כבלסול השפם עם גיל הבגרות. מרץ־החיים האנוכיי הנשגב מתחיל להשתרע מחוץ לגבולותיו. לפעמים מלמדים זכות על תגרה זו, שהיא באה לשם הגנה עצמית, ויש אשר יצדקו הממליצים עליה. אולם גם העבביש לעולם מלחמת־מגן הוא לוחם. בין כך ובין כך והלאום האחר מתחיל להיות לשכים בצדי

הלאומים האחרים — על־ידי התנפלות, אם הם מחוץ לגבולו, ועל־ידי לחץ ורדיפות, אם הם מבפנים. גרמניה זו, שזה אך נוצרה, פורסת כבר פרוסות מדנמרק וצרפת. איטליה הנגאלה מתנפלת על טריפולי ודורשת את דאל־מאציה. הונגריה המשוחררת לוחצת את הסלאבים שלה. סרביה שקמה לתחיה אוסרת על הבולגארים את דתם ואת לשונם. טורקיה הצעירה מכריזה בפארלאמנט שלה: „אל תדברו על־דבר הערבים ואל תזכירו את לשונם ואת ספריהם". אפילו הפולנים, המשוחררים אך למחצה, לוחצים כבר את היהודים שלהם, כאפרוחים אלה, הצדים זבובים עוד טרם יצאו כולם מביצתם. הטאראסקאנים במכסיקה אין להם פעלים מפשטים. הם אינם יכולים, למשל, „לרחוץ" סתם, כי־אם „לרחוץ־את־ידי", או „לרחוץ את פני". אצלנו יש מקום לטעות מחמת השמות המפשטים שיש לנו—למשל, השם „חירות". ההיסטוריה אינה מראה לנו אלא את „החירות־שלי", המתנפלת מיד על „החירות־שלך". הלאום המנצח דרכו להתפשט, בכח המומנטום הראשון שהוא מקבל, הלאה־הלאה, ולהרגיש אפילו שזכיה יתירה היא ללאומים אחרים להבלע בקרבו — בקרב העם הנבחר. כך הולך ונברא אצל כל עם מצליח חוש של ת ע ו ד ה. תעודתה של רומה הוכרזה על־ידי ווירגיל, ואיסוקראטס העריץ את אתונה.

„אחרי מפלת קושטה בשנת 1453 — אומר הפרופיסור י. וו. מאקייל — חשבה רוסיה את עצמה ליורשתה של מלכות רומה. מוסקבה היתה „רומה השלישית". אחר־כך הביטה רוסיה על עצמה כעל יורשתה של יון, שתעודת תה־העולם שלה עברה אליה (לרוסיה) דרך ביצאנציה, והיום תעודתה של בולגריה היא להשיב את „סופיה הקדושה" להכנסיה הנוצרית. בגעגועיהם של העמים על קושטה — הנצרות והמסחר נשקו.

עוד בימי־הבינים צוה דאנטה את תעודת־העולם לרומה, ובימינו המשיכו את המסורת הזאת גיאוברטי ומאציני. „אלהים — אומר מילטון — מתגלה תחילה להאנגלים שלי". „משלי, בריטאניה" — היא נוסחה המונית או נוסחת הלורד נורתקליף של התעודה הזאת, אף־על־פי שהמחבר של Ecce Homo רואה את „אצבע הגורל" דוקא בחסרון הכרת־התפשטותה של בריטאניה. „המדינות המאוחדות — אומר האמריקאי—היא ארצו של הקדוש־ברוך־הוא בכבודו ובעצמו". אוסקאר וויילד שאל, אם הערפל (בלונדון) ברא את הטפשים או אם הטפשים בראו את הערפל? ויש לפקפק אם רגש־התעודה מביא את ההצלחה לעם, או אם ההצלחה מביאה לו את רגש־התעודה. ואולם לא־מדעי היה הדבר להכחיש את ההקדשה העצמית של הלאומים

לתכליות גדולות, או לראות באמונתו של הקיסר הגרמני ב ת ע ו ד ה השמימית שלו ושל עמו נטיה מן החוק הישר של הלאומים. קריאתו הכבירה של פיכטה לא היתה לשם הצבאיות, ואפילו טרייצקה מר בכה בלבב שלם על סחרנותה של אנגליה. מעטים הם השירים הליריים המזעזעים את הנפש יותר משירו של ארנדט "Was ist das Deutsche Vaterland?" המעריץ את התכונות הגרמניות של „אהבה, אמונה ונאמנות". בהרימם את מולדתם מעל לכל, "über Alles", עלו הגרמנים אפילו על היאפאנים, והאנוכיות של הלאומיות, המסוגלת להקריב קרבנות, הגיעה אצלם למרום הפסגה. ברם השגתם של "Weltmacht oder Untergang" היא חזון־רוח נפוח וטראגי כאחד: ההיס־טוריה אינה קובעת בשביל הלאומים ברירות נוראות כאלה. לפני כמה מאות בשנים היתה ספרד בעלת ת ע ו ד ת ה ע ו ל ם — המורים והיהודים גורשו מקרב ה ג ו י ה ק ד ו ש, וכובשיה ומסיתיה הציפו את פני העולם החדש, אשר גלה קולומבוס שלה. בשעה שהצי האדיר של ספרד, ה„ארמאדה", התקין עצמו לדרך להחריב את אנגליה, היה מחברו העתיד של „דון קישוט" חנוני בסיבי־ליה, שטרח ועסק הרבה בציוד האניות. העקיצה החביבה שלו על הרומאנטיות המסולסלה, שבאה לאחר המפלה שנחל הצי — אפשר שלא באה אלא כדי להשיב את

ספרד לצלילות־הרעת. יוכל היות, כי כשעתידה של גרמניה יהיה מתחת למים ממש, כי־אז יקום סרוואנטס טיבטוני וינקב את הבעבועות של רוח־ימי־הבינים הצבאי שלה.

ט.

אולם כשם שהלאום הפשוט הולך ונהפך מן הרגע שנולד ללאום בלול, כך גם הלאום הבלול או המרכב, מן הרגע שהוא נולד, חוזר ונהפך ללאום פשוט. כי חוק העבודה־בשותפות הסמוכה — מפני שאלכסנדר מבקש תמיד עולמות חדשים לכבוש — מתחיל מיד לפעול על היסודות החדשים ולארוג אותם עם הישנים לחטיבה אחת. פעולה זו שכיחה ביותר בסוג ב. לאומים מרכבים מתמזגים לאט־לאט; לאומי־כלאים מפגרים עוד יותר, אולם הלאום הבלול הוא — כאשר קראתי לאמריקה, אשר בראשה ורובה שייכת היא לסוג זה — „כור ההתוך". ואף־על־פי שגם הסבלנות וגם העריצות יש בהן כדי להספיק את חום־ההמס — האהבה היא גורם יותר מהיר מן הכח; משום שהלחץ הפוליטי, כשם שהוא מעמיד את הלאום בסכנה, כך הוא גם מחשמל את הסוללה שלו מחדש, ומעכב אותה הפעולה שכוון להחיש. העני, במשלו של איסופ, שהוסיף לחבק

ולגפף את אדרתו בכל אשר הוסיף הרוח לנשב אימים, השליך אותה מעל גוו, כשזרחה עליו השמש. אופיי הוא הדבר בשביל עמקותו של מאכיאבלי, שחכם־מדינה זה הכיר את גורם האהבה כשם שהכיר את גורם הכח. בין כך ובין כך, והדור השני ואלה שבאים אחריו נוחים יותר להתמזג. גדול כח המקום. הדעה כי הלאומים חיים לעד אינה אלא מאפילה. אם יש סם־חיים בשביל עם יש גם סם־מות בשבילו. מן השומרונים — אף־על־פי שאחד מהם ישאר לעולם בתור סמל הטוב בספרות — נשארו רק עשרות אחדות בחיים. איה הם האווארים עזי־הנפש, הקומאנים המנוצחים, הווארינגים הנודדים? איה הם עשרת השבטים? איה השלג של אשתקד? מן הוונדים, אשר משלו לפנים בפרוסיה, נשארו רק קהלות אחדות, שרובן מדברות גרמנית והן מעוכלות כבר למחצה בקרב העם השליט; ומטריגלת אלהיהם המשונה עבר ובטל מן העולם עוד לפני דורות הרבה. אולם הגורם השליט בלאום החדש לא תמיד הוא הלאום הכובש, כמו שהוא בדוגמה הזאת. הנורמאנים כבשו את אנגליה, והיא עודנה מכבדת את מוצאה מעם הכובש; אולם הם לא כבשו את העם האנגלי או את לשונו. לפיכך, הלאום הנורמאני הוא, בלשונו של הביולוגיון מנדל, הטפוס ה„נסוג־אחור", והאנגלי — הטפוס ה„שליט". והלשון האנגלית הכבירה

מגרשת מעל פניה את הלשון הגיילית, הוויילית והאירית. בשנת 1881 ידעו שבעים אחוזים ממאה מעם הוויילים לדבר וויילית; בשנת 1901 — רק ארבעים וששה אחוזים. בשנת 1881 ידעו 6.2 אחוזים של הסקוטים לדבר גיילית; בשנת 1901 — רק 5.16 אחוזים. בשנת 1881 ידעו 18.2 אחוזים של האירים לדבר אירית; בשנת 1901 — רק 13.91 אחוזים. ומספר המדברים לשונות אלו בלבד עודנו פחות מזה. נמצא, שאיש סקוטי אחד ממאתים מדבר אך ורק בלשון גיילית. רק דבר אחד יש בכחו להעביר את גזירת המות מעל הלשונות האלה, והוא: להטיל עליהן איסור. האיסור מקיים שפות רבות בהונגריה וברוסיה, אבל בשעה שההגרה לוקחת אותן לאמריקה, המלחמה על קיומן תשה בתוקף ההוראה־מראש במעלתן הפחותה. אם אוהב אדם ארץ טרם ראה אותה, ההזדווגות בינו ובינה מתחלת עוד לפני דרוך כפות רגליו על אדמתה. הנוסעים מארצות אירופה המעונות והמרוששות בתאים הנמוכים של האניות, כשהם אך מתקרבים אל חוף ניו־יורק, מתחילות כבר ההשפעות הפסיכולוגיות של הסביבה החדשה לשלוח אליהם את קרניהן לשנותם ולסגלם אליה, ואף־על־פי ש ס כ נ ה, כשהיא אורבת למולדת הישנה, יש בה

כדי לשוב ולהלאים רבים, ולמשוך את נפשם ואפילו את גופם אל ביתם הראשון — אבל זה חל רק על מהגרים מסיבות כלכליות. אולם נדידה לארץ חרשה לשם בקשת חירות, כשהפאטריוטיות היא ילידת הבחירה החפשית, רומה, שתפארת יתירה היא לרגש־הכבוד של האדם והיא בת־סמך יותר מזו שהיא מקרה הלידה בלבד. מובטחני כי הדבר היותר נמנע שגרמני אזרח אנגליה יעשה בימים האלה הוא — לסייע לגרמניה. כל המרגלים הגרמנים בגרמניה הם, והם מרגלים לטובת אנגליה. אולם אפילו המהגר מסיבות כלכליות בלבד גם הוא קונה לו לאט־לאט את הפאטריוטיות החרשה. העובדה היא, שכל הנולד באורוה או הנמצא באורוה נוטה להיות לסוס. הסכיתו־נא ושמעו לספורי־המעשה המאומתים על־דבר ילדים שהיניקו אותם זאבות, אשר גדלו כחיות לכל דבר.

משני גורמי־ישותנו—הירושה והסביבה—הגורם האחרון חשוב, לכל הפחות, כהראשון. האדם בזמננו הוא בריה מלאכותית כל־כך — הוא מפקיד את עיניו בידי משקפים, את זכרונו על אצטבת הספרים, את צפרניו בתער — עד כי הסביבה, הכוללת, כמובן, את החנוך עם כל המכשרים שלו, היא יותר מחציה של הבריה גופה. ואילו היה אפילו קורטוב של אמת בתורתו של ווייסמאן, האומרת כי התכונות הרכושות אינן נמסרות בירושה, כי־אז גם אז

עוד אפשר היה להדביק את הלאומיות על הילד, כ„כובע" שחובשים לראש בלונדון וכ„פיץ" — בקושטה. החליפו־נא שני תינוקות בחיק מינקתם — וגדל האחד והיה לאנגלי שבאנגלים, והשני — לטורקי צעיר. ילדי־היהודים הרוסים שנתיתמו במשך המלחמה ונאספו בכפרים נוצרים, מתחילים כבר לזרוק אבנים ביהודים העוברים על־פניהם, כילדי הנכרים ממש. הנמר לא יהפוך חברבורותיו, אבל האדם יכול לשנות את מקומו. לאלה שלא היו שותפים בלידתו של הלאום, ובלו את ימיהם בשנים כתקונן, הלאומיות היא רק הרגל, אשר, כמאמר הפתגם המחוכם, הוא טבע שני. ואם הלאומיות ניתנת ככה להתחלף, לכל הפחות מפנים לחוג הצבע (ובפנים שטח־תרבות אחד, בלי הפסד רוחני), הרי זה משום שהצמח (Germ) הנשמי של כל החלופים האלה כמעט אחד הוא. אם אמריקה יכולה לעשות אמריקאים מסרבים ובולגארים ויונים ומכל לאום שהוא, סימן הוא שהסרבים הם בולגארים, ושניהם כאחד הם יונים: לכל הפחות, התכונות האנושיות השוות לכולם רבות הן מן התכונות המבדילות אותם. הגזעים המדיינים האלה עוברים ובטלים מן העולם בימות שלשה דורות, כשרעתם נוחה שאין אחד מהם שליט על חברו. כי אפילו שנאה שפרצה בין מבקר וסופר לרוב אינה מאריכת ימים, אם שניהם נפגשים ומתודעים איש אל אחיו. האנושיות,

כלבני־צעצועים אלה של ילדים, אפשר לבנות ממנה איזה בנין שהוא. מחנות־העצירה של הזרים בשעת־מלחמה הן עדות חיה על החומר החי, הנוזל בתמידות אל כורי־ההתוך הלאומיים. פרוסיה קמה ונבנתה על־ידי שטיין, בן ארץ־הרהיין. ושארנהורסט, איש האנובר. ביסמארק וטרייצקה ממקור סלאבי יצאו. נאפוליון לא היה בן צרפת, ואפילו העלמה מאורליאנס לא היתה בת צרפת. סונינו, ראש־המיניסטרים האיטלקי, הוא בנם של אם אנגלית ואב יהודי. דיזראלי היה כולו יהודי. הלורד קרומר — דם גרמני נזל בעורקיו. בהקאבינט למלחמה שלנו יש רק אנגלי אחד, ואף הוא הנהו קוסמופוליט מצד אמו. אפרים כאן הארמיני היה הגאריבאלדי של פרס. העם שאיננו נמצא במפות הארץ חי עם כל העמים האחרים, מן הבבלים עד הזילאנדים־החדשים, מן האביסינים עד המורמונים — הגוברנר של יוטה [1] הריהו יהודי — ואני בא לידי מסקנה אקלידסית [2]. כי כל אלה אשר היהודים יכולים להיות להם לאחים, יכולים להיות אחים איש לרעהו. וכי לא הבדל הגזע הוא המכשול בדרך לאומיותו של מין האדם.

---

[1] היהודי באמברגר הוא הגוברנר הנוכחי של יוטה, „מדינת־המורמונים". — [2] אקלידסית — מן השם אקלידס (Euclid) אבי הגיומטריה שלנו, הקרואה בשמו. — המתרגם.

י.

אולם לאומיות זו של המין האנושי — אשר הושגה כמעט במלואה במלכות רומה ונהרסה על־ידי הגותים וההונים — רומה, ששוב מעמידים אותה בסכנה שבטי הטיבטונים בו בזמן שהקונגרסים ההאגיים התחילו להכריז על תשובתה בגלגול יותר מוסרי. ומשונה הדבר, כי דוקא נסיונו של נאפוליון לכונן את הלאומיות על מכונה הראשון, בצורתה הישנה והפשוטה, הוא הוא שגרם למשבר הנוכחי. ה ס כ נ ה הנאפוליונית הקימה את מלכות גרמניה מיותר משלש מאות וחמשים מדינות, וביסמארק השכיל כל־כך לדעת את ערך הכח המאחד של ה ס כ נ ה, עד כי טפח מלחמות לכתחילה, כדי לבנות את גרמניה האימפריאלית. אמנם, גרמניה האימפריאלית, משהגיע תורה, הולכת ובונה את בריטאניה האימפריאלית; אולם לאומיותנו האימפריא־לית חסרה המשכן של מדינות גרמניה, ומפני זה, מפני חסרון־האפשרות של ע ב ו ד ה ־ ב ש ו ת פ ו ת ס מ ו כ ה, ובשביל הטפוסים השונים, הנוצרים בהשפעת החוק הזה במושבות השונות תכלית שנוי, עלולה מלכות

בריטאניה להיות מנוצחת על־ידי הגיוגראפיה. רק בחפירות־המלחמה יכולה העבודה־בשותפות הסמוכה לפעול; ושם באמת היא הולכת ויוצרת מין לאום אנזי[1] משני לאומים שונים, שהאחד מהם השתלשל לכתחילה מנדונים־למאסר מקריים, והשני — מחברי הכנסיה הרשמית שדבקו בשיטת פיל. „הר־מגידון"[2] בהספיקו סכנה על השטח היותר גדול בדברי הימים, גלוון מחדש את הסוללות הלאומיות. הוא יצר, סוף סוף, אפילו את הלאום הבלגי מגזעים שונים, אשר עוד בשנת 1912 דברו — בלשונותיהם השונות — על־דבר פירוד; אף־על־פי שגרמניה בהבחנתה הדקה הטפוסית מעוררת כעת את הפלמינגים לדרוש ממשלה־עצמית. אילו עלה הדבר ביד סיר רוגיר קייסמנט[3] להביא גרמנים לאירלנדיה, כי־אז היה באופן דומה פותר את שאלת

---

[1] ראשי תיבות של המלים אויסטראליה וניו־זילאנד. — [2] הארמאגידון ביונית: כלומר, הר במחוז מגידו, ששם לפי הברית החדשה, תערך המלחמה הגדולה ב„יום־הדין" האחרון. מושג המקום הזה מקורו, כנראה, בשירת דבורה, פסוק י"ט — „באו מלכים נלחמו; אז נלחמו מלכי כנען בתענך על־מי מגדו". בימינו נתרחב המושג ומשמש בספרות־העולם להוראת טבח גדול או מלחמת־מכרעת. — [3] סיר רוגיר קייסמנט, אחד ממנהיגי האירים שנדון לתליה באנגליה לפני כשנתים, אחרי שובו מגרמניה זמן קצר לפני פרוץ המרד באירלנדית. — המתרגם.

האירים. ואם מלבד שעוררה ה ס כ נ ה את ההכרה העצמית אצל הגויים, עוד אחדה אותם ליחודים יותר גדולים, כמו Mitteleuropa וממשלות־ההסכם, הרי קיומם של היחודים האלה תלוי בנס, ממש כהתאחדות הסקאנדי־נאבית החדשה נגד שיטת ה„טורפידה". אם כך ואם כך, התאחדויות אלה לשם קריעת כדור הארץ נוצרו ולא לשם השלמתו; ועם הפרת־בריתן של ועידות־האג יאבד כל שריד לקהלת הגויים, אשר הביאו לעולם מלכות רומה, ספיח־הוד העבר שלה, מלכות רומה הקדושה, ומשנה הרוחנית, הכנסיה הרומית. אפילו נאפוליון לא הצליח לשים קץ למלכות רומה הקדושה, כטענתם של הפרופיסורים, כי הלא חיה היא עוד בקרבנו בצורה הצללית של חנוך קלאסי. אבל גם זה חולף לפני הלאומיות, אשר המדע הוא צורתה החיצונית האחת. גם המדע היתה לו מ ל כ ו ת ק ד ו ש ה, אולם גם היא נשברה כמלכות האמנות, הסוציאליות, המסחר, הקתוליות ושאר הענינים בין־הלאומיים. גרמניה מציעה להחרים את הספרות הלאטינית, ועתונאי איטלקי מציע להחרים את המדע הגרמני. את המחאות הרוסיות נגד הארדיכלות הגרמנית, את המחאות הצרפתיות נגד האמנות הגרמנית ואת המחאות האנגליות נגד המוסיקה הגרמנית נלאינו כבר לדעת. „קץ לנשק" — צריך היה להיות ה„שם המפורש" להעביר מלחמות מן

העולם. אולם כח המימרה הזאת תש עם המגע הראשון
של ס כ נ ה לאומית. גדול כ ח ־ ה מ ק ו ם. ברוסיה
כמו בצרפת, בגרמניה, ואפילו באנגליה, הלאומיות מעוררת
את האנטישמיות. בריטאניה מהרהרת להמיר את ה — Jus
Soli, שמבחינה פסיכולוגית הוא חוק־הלאומיות האמתי
ביותר, ב — Jus Sanguinis. אמריקה, בהוסיפה להחמיר
על הכניסה לארץ, אפילו למרות הלאו של נשיאה, מלאימה
בגורל־לבב ארץ שחציה ריק מאדם, נגרה־נא לכל העולם
הישן; עוד מאה שנה ולאום אמריקאי יקום, כלאומים
האירופים לקשיות. גויי אירופה, כשהם מחובלים על־ידי
חובותיהם הלאומיים ומשתוקקים לכח־אנשים, נוטים להיות
לבתי־אסורים, ומפקדיהם מפקדי־אסירים וטרף לתותחים.
„העבדות העתידה", שנבא עליה הרברט ספנסר, כמעט
באה. נאפוליון יצר את ביסמארק, וזה האחרון יצר תחילה
את פרוסיה, ואחר־כך את „א י ר ו פ ה ה ח ד ש ה".
כי המחשבה הלאומית לא עבודת־המח היא, כי־אם דבוק;
לא פעולה, כי־אם מגפה. הלאומיות, העמוקה כחיים
והצרה כקבר, סותמת עלינו את הגולל. אפשר, שעוד
יבוא יום ויתקפו עלינו געגועים על אותם הימים, אשר כל
האלהויות והאזרחויות המקומיות התמזגו יחד בשמחה,
למקטנה ועד גדולה, — ועד היונים בכלל — במלכות רומה
הגדולה, והאזרחות הרומית התפשטה מנהר אברו עד נהר

פרת. ואפשר, שנפריש עוד אנחה גם בשביל המלכות הקרושה השניה — אותה הכליפות, אשר לפנים חסו בצלה כל־כך גזעים וצבעים, ואשר כעת, עם האיסלאם המחולק והמפורד כנגד עצמו במלחמות העולם הנוצרי, היא מטה לנפול, בשעה שבתוך חרבות המלכויות והתנגשות הדתות מולך רק מושג אחד לבדו — המושג העולמי האחד והמיוחד ; הלא הוא „עיקר הלאומים."

יא.

בתקופה חדשה זו תגיע צריפתו של הלאום הבלול לתכלית הפשטות — אחדותן של כל דתות המדינה ויחודן של הכנסיה והמדינה. הרת השלטת חשבה תמיד את שאר הדתות כמתגלעות, ואזרה את כל מאמצי כחה להרוס אותן; פעם דנה את הכופרים לשרפה ופעם חייבה אותם חובת גלות, או השליכה עליהם שקוצים חברתיים. מחות הגיוניים וצנועים כאלה של טורקבימאדה בספרד. פובידונוסצב ברוסיה, דרימונט בצרפת ומר בילוק באנגליה הרגישו תמיד, כי הגוי צריך שתהא לו אחדות בדת — ובעל־כרחי אני מורה למאציני, כי בלא אחדות זו יש בלאום טעם לפגם — אולם דוקא גרמניה היא שהבחינה, על־ידי טרייצקה, כי האנטישמיות היא מלחמה גזעית ולא דתית. אבל לא ידעו ולא יבינו בעלי־ההגיון הצנועים ואף לא בעלי־ההגיון הפילוסופיים שהחיים יש להם הגיון משלהם, והם יוצרים בדרכם המשורכת, המיוחדת להם, את האחדות הגזעית והדתית הזאת. לולא הלחץ והרדיפות, שעמדו להם למעוטים הדתיים, או לולא

התמיכה שהם מקבלים — כמקרה המעוטים הגזעיים בבאלקאנים — מאת בעלי־ההכרה של בני־דתם בארצות אחרות, במקום שהם הרוב המכריע, כי־אז היו גוועים חיש־מהר בכורי־ההתוך הלאומיים. כי כל כור־התוך לא רק שהוא מתיך וממזג את הדתות השונות לדת המדינה, אלא עוד מתיך גם את כנסיתה של המדינה וצר אותה בצלם המדינה. המדינה לא ידעה מעולם שלו בנפשה מחמת הצר הזה, והיתה חותרת תחתיו אפילו בשעה שלמראית־עין עסקה בהקמתו. מה שעשה קונסטאנטין, בזמן שהקים את הכנסיה הנוצרית, היה להוריד את הנוצרי מגדולתו. דר. סטאנטון קויט מזכירנו, כי אפילו הקתוליות לא היתה לכתחילה בין־לאומית — כי הלא קתוליות ר ו מ י ת היתה, כלומר, דתה של מלכות רומה. לפיכך התפרדותה לפרוטסטאנטויות לאומיות — כי לא לותר ולא צבינגליוס כסה על רצונו בחופש פוליטי מאת האפיפיור, בה בשעה שהפרוטסטאנטיות האנגלית עמדה לגמרה מן הצד — היתה רק פרוצס מקביל להתפרדותה לגויים שונים; והכנסיה היונית, הארמינית, הסורית, האביסינית והקופ־טית מוסיפות לספר על־דבר התפוררותה הלאומית.

אפילו אותם הגויים, שהדת שלהם היא בין־לאומית, נבדלים בעבודת־אלהיהם. הדרווישים המרקדים, כהני האיסלם האנאטולי — לפי עדותו של מר טוינבי — אינם

אלא ציילני־אטים נלהבים של ההיליניות האנאטולית העתיקה. באופן אחר אין הדת והגזע מסתגלים זו אל זה. האכר האלבאני נדהם בודאי למשמע אזניו, כשהכהנים היונים הגידו לו כי החרימו את לשונו משום שהנוצרי לא יוכל להבינה. ראספוטין סבר כי הנוצרי רוסי היה וחבר הכנסיה היונית היה, ותורתו של דוסטוייבסקי על־דבר „האל הרוסי" איננה נבדלת מזה בעיקר. מדורות עולמים היה ה ל א ו ם האל האמתי; ואף־על־פי שבשעת שלום ניתנה הרשות למשול גם לאלהויות־ממדרגה־שניה, הנה בשעת מלחמה, כשישב הארון האל Patrie אל קנא ונוקם, על כסא־מלכותו לא נשא אלהים אחרים על פניו. אותו רוח־העם שעשה את אלכסנדר מוקדון לקדוש נוצרי לא יתקשה אפילו לעשות את הנוצרי לאלכסנדר. קרבן־הדמים בעד הגוי — וקרבן זה ודאי אינו חסר צד נעלה ונשגב — יש בו כדי לעשות את אולמי בתי־התפלה שיהמו מהזכרות־נשמות צבאיות; להפוך את בימותיהם לעמודי־הגיום לעבודת הצבא; לשיר הימנונות בדמונ־סטראציות לשם הלואות־המלחמה ולהסגיר את הכופרים ביד האינקוויזיציה הצבאית.

כל זה לא נעשה צורך הכרחי אלא משעה שהנוצרי נמסר ליד קיסר, כי בשעת מלחמה, פחות מאשר בזמן אחר, אין הגוי יכול לוותר על אלהיו. הסימן הבולט החדש

במצב זה הוא, שעם התנוונותה של הנצרות מתחילה דת הלאומיות להכיר את עצמה. אם המלחמות הדתיות פסקו בשנת 1646, אין־זאת כי־אם מפני שהדת התחילה להסוג אחור: הסבלנות סימן מובהק היא להוכחה פוסחת על שתי הסעיפים. וכל מה שתבטל הדת בעצמה, כן יגדל כח האל Patrie וכן תרבה חשיבותו, כשהוא מספיק צנורות־מוצא למסירות־נפש וקרבנות, וכשהוא מבטיח אפילו חיי־עולם בחיי הגוי. וכך אנו רואים כבר שהפרופיסור לואזי, בספרו Mors et Vita , פונה מתקותו הנכזבה לעולם נוצרי מתוקן, אל דת של צרפת, אף־על־פי שהוא בעצמו מגלה לעין השמש את השקר הלאומי שבקתוליות הצרפתית החדשה. ולא יעבור זמן רב וגולי־הנצרות ימצאו את עצמם מעורים וממוזגים, אפילו עם אלה, שהם עודם נוצרים בשמם, באמונה חדשה־ישנה זו, המתחילה כבר להכיר את עצמה.

ודאי הדבר, שעוד יעברו דורות הרבה עד אשר תגרשנה הדתות הלאומיות מעל פניהן את הדתות הקיימות, שהחזקה בידיהן היא; אולם יכולים אנו לקוות שיבוא יום ותתבטא דת־המדינה השרשית שלנו, העוסקת ברשימת הלידות והחתונות ובתעודת־המיתה, באותה הסימבולויות הנשגבה, שבענינים הנדונים מתבטא בה בית־התפלה; ועל־ידי זה תעדין את ההמונים העזובים לנפשם בבתי־הראינוע. הריפובליקניות, המרימה כעת ראש באנגליה, ואשר עמדתה

מוצקה בעולם החדש, דומה, שתשלים את השלוש של ה כ נ ס י ה, ה מ ד י נ ה ו ה ע ם — אותו החוט המשולש של האמונה המאצינית החדשה, והסמל הנכון של הלאום הפשוט.

אמריקה זו, שרק שלשים אחוזים ממאה מבקרים בה את בתי־התפלה, תהיה בלי ספק הראשונה למזג את מאת־ושמונים־ושש הדתות שלה, עם הכתות המשונות אשר לא תספרנה מרוב, לדת אמריקאית אחת. דת זו תהיה לא המורמוניות — שהיא חולשת המח וחולשת הגוף — ואף לא ה„המדע־הנוצרי" — המצרף את המדע בלא פרטיו ודקדוקיו ואת הנצרות בלא הצלב — דת זו תהא „אמריקה" —

„ארצי, בת דרור נעמה,
אשירה לך, רוממה,
אזמרה עליך".[1]

למוד ההימנונות התחיל כבר. ת ע ו ד ת ־ ה ע ו ל ם נחקקה על פסל־החירות, וזה לא כבר נוסחה מחדש על־ידי הנשיא ווילסון. „איטליה בתור דת — קורא מאציני — ר ו מ ה ש ל ה ק י ס ר י ם נתנה לעולם את אחדות הציוויליזאציה, אשר אכף כח־האגרוף על אירופה,

[1] התרגום העברי של ההימנון „אמריקה" הוא לתמשורר המנוח גרשון רוזנצווייג. — המתרגם.

ר ו מ ה ש ל ה א פ י פ י ו ר י ם נתנה אחדות של ציוויליזאציה, אשר אָכפה האבטוריטה על חלק גדול של מין האדם. ר ו מ ה ש ל ה ע ם תתן, כשאתם האיטל־קים תהיו יותר אצילים, אחדות של ציוויליזאציה, אשר תתקבל ברצון על־ידי הסכמתם החפשית של כל הגויים".

„צרפת הנצחית!—קורא גאסטון ריאו, בשובו מחפירות הקרב — מקנאה קנאת זכויותיו של מין האדם! אבירת החירות!" „גוי קדוש! — עונה מקהלת המטיפים בגרמניה. — עם סגולה! זרע ארוני לעתיד לבוא!"

אולם כל זה אינו אלא תעודתה של היהדות מקדם קדמתה, מזמן בראשית: „ונברכו בך כל משפחות האדמה". או בלשונם של הנביאים: „כי מציון תצא תורה" — ציון זו, שישראל שב ודורשה לאחר אלפים שנה. וכך סובב־חוזר הגלגל ושב על סביבותיו. ונדמה, ש ה י ה י ה י ה גם יהודי וגם יוני, בעוד יתר שאת מבתחילה. נוצח פולוס השליח, ו ת ע ו ד ת ־ ה ע ו ל ם במובן הגזע או העם, אשר, כפי שראינו, היא סימן טבעי ונכון של הלאומיות, ואשר הורגשה כל כך בתורתו של ה„עם הנבחר" הראשון, רומה, שהיא אותו הכלי של רוח־האדם, או הרוח העובר את מין האדם, אשר לא יסוף לעולם. הלואי שהכלי הזה לא יהפך לחרב! לישראל היה כלי זה כחרב בחזהו — ת ע ו ד ת ־ ה ע ו ל ם של עם ספוג

יסורים וקרבנות; ואותן מנבואות התנ"ך שבאו כביכול לבשר את ביאת המשיח (הנוצרי), לא היו אלא בטויים קדומים של הרוח היהודי, אשר ישו צריך היה לגשם אותם, ואשר פולוס השליח הרביץ אותם ברבים, בטעותו לחשוב כי הוא סותרם. כי בעיקר לא היה ריבו של פולוס עם הלאומיות אלא ריב עם הסוציולוגיה — אותה הסוציולוגיה המקודשת, אשר הד"ר סאליבי מקלס את תורת־השבחת־הגזע שלה ומר ראמסיי מאקדונאלד — את הסוציאליות. „קהלת ישראל — אומר מר ראמסיי מאקדונאלד בספרו „התנועה הסוציאלית"—עם סדריה של זכויות הכלל והפרט ואיסוריה המוסריים על המהלכים הכלכליים, הלכה לטמיון בפני הציוויליזאציה של ההון... אולם תכונותיה הרוחניות והמוסריות נשארו תמיד אידיאלים מגרים במחות־העולם". „הסוציאליות — הוא גומר את דבריו — קוראה את ההיסטוריה ברוח ההיסטורי".

וזה הוא יותר ממה שההיסטוריה עצמה — הכתובה בידי הפרופיסורים — יכולה לעשות; כי אפילו טרייצקה לא ידע שהאידיאל שלו, שגרמניה תהיה לאור־גויים, כשהיא עצמה נקיה מיהודים, לא היה אלא גנבה ספרותית משל היהדות, וחקוי גם לה. המשורר בלייק היה היסטורי יותר מן הפרופיסורים, בכתבו את הבית המפורסם שלו:

„בלי הפוגות ילחם רוחי,
שנת לחרבי לא אתנה,
עד בנינו את ירושלם
בארץ אנגליה הדשנה".

כך אפשר להרים גם את השבטיות למדרגת עולמיות, והגוי כולו, כהיחיד בכללו של קאנט, יכול להתנהג באופן כזה, שהתנהגותו תהיה תורה לכל הגויים. ובזכותם של הגויים עלינו לזכור, כי הרגש הלאומי הוא חזק יותר מאשר הרגש העולמי יכול להיות. רגש־הקבוץ, הנראה לעין ביותר, הוא אהבת המשפחה; מחוץ למשפחה גוועים בצרה רק הזרים, כהנכרים — מחוץ לגוי. מדת רגש־הקבוץ וממשותו משתנות ביחס מהופך אל התרחבותו. כבוד־המחוז הוא בשעת הצורך קנין חשוב בשביל גדודי־צבאותינו, והערים החפשיות באיטליה ובגרמניה הוציאו מקרבן אנשים ואמנות יותר נשגבים מאשר לאומיהן המודרניים האדירים. מצינו, שהמחוזיות משמשת יסוד יותר מוצק אפילו מן הלאומיות. הכפרים מלהיבים את רוח המשוררים יותר מן המלכויות ו„נתיבות־החלב". אין אנו בני־בית בעולמי האין־סוף; אדרבה, עולמי האין־סוף בני־בית הם בתוכנו. הוי, מי יתן ומצאו הגויים את תעודותיהם לא במירור חייהם של עמים אחרים, כי־אם בהמציאם אושר לעצמם!

הגל חשב כי לכל גוי וגוי היתה ת ע ו ד ת־ה ע ו ל ם שלו — האחד קם כשהשני נפל. אולם אם נהפוך את ה ת ע ו ד ה הזאת כלפי פנים — על־ידי האימפריאליות האינטנסיבית, כפי שקראתי לזה — אין שום סיבה בעולם, שלא יוכלו כולן לפרוח בעת ובעונה אחת. אהה! האימפריאליות האינטנסיבית עדיין מחכה לביאת א ל כ ס נ ד ר שלה, ולעת עתה המשפט לגויים היחידים צריך להיות כתוב בדברים, שפולוס השליח השתמש ביחס אל היחידים המרכיבים אותם:

„אין צדיק, אין גם אחד; אין משכיל, אין דורש את אלהים. הכל סר יחדיו נאלחו; אין עושה טוב, אין גם אחד. קבר פתוח גרונם; לשונם יחליקון; חמת עכשוב תחת שפתימו; אשר אָלה פיהם מלא ומרורות; רגליהם ימהרו לשפוך דם; שוד ושבר במסילותם; ודרך שלום לא ידעו“. [1]

לפיכך, למרות הלאומים־בכח המתחרים, שהם אצילים וחשובים מבחינת נסיון חברתי, אשר מן הדין הוא שיקבלו עליהם את הסעיף האחד־עשר של אמונתו של מאציני, המורה כי הלאומיות היא הירעות של כל העמים שכל אחד מהם ממלא את תפקידו בהתקדמות האנושיות;

[1] תרגום דברי פולוס אלה לקוחים מן ההעתקה העברית של הברית החדשה אשר ליע"ס. — המתרגם.

כשאנו רואים איך רצחה ירעותו של עם מאציני את סינוסי „בחבל לוב על יד קוריני", אפשר שנמצא נוחם לעצמנו, כשנוכח כי נצחונו של כ ח ־ ה מ ק ו ם על פולוס השליח איננו נצחון גמור, כמו שהוא נראה לנו בראשונה. כי אפילו אם אמריקה—תקותה האחרונה של האנושיות— תלך ותצטמצם לאמריקאיות, הנה, אחרי ככלות הכל, אמריקה הלא ארץ רחבת־ידים היא עד למאד — ממש מלכות רומה בפני עצמה; ו„התכלית של ההיסטוריה המודרנית" לא בכל גזע קטנטן עז־פנים היא שורה, כי־אם בהתמזגותם. עוד מספר לויתנים כאלה — ונדע למשוך אותם בחכה. הלאום ההודי העתיד לבוא גם כן יהיה הסינתיזה של קונטיננט־ממדרגה־שניה. וגל זה של נזעיות קנאית לא יספיק לשטוף לזמן רב את „אירופה החדשה" האמתית, אשם אפילו בשעת מלחמה די היה לשתי קבוצות לכסות את כולה. כי ידידנו הישן, ה ח ו ק ש ל ע ב ו ד ה ־ ב ש ו ת פ ו ת ס מ ו כ ה. עודנו שואף לבקשה ה א ל כ ס נ ד ר ו נ י ת שלו. ואם הגבולים האחרונים של הלאומיות קבועים מראש — כשם שהם קבועים, כפי הנראה, על־ידי תחומי ה ע ב ו ד ה ־ ב ש ו ת פ ו ת ה ס מ ו כ ה — אים איפוא כיום הזה? התשובה היא, שהם התרחבו לאין שיעור על־ידי אותם הגורמים ממש, שצמצמו את כדור ארצנו — הקיטור

והחשמל. מבלי הקיטור והחשמל, שירתקו אותה, היתה אמריקה לעת כזאת כעין אירופה, אשר מדינותיה השונות נהפכו לגויים בפני עצמם; בעזרתם, אין שום שנאה גזעית בעולם יכולה לעכב את התהוותה של אמריקה באירופה, במקום אשר הגויים שלנו יהיו למדינות בפני עצמן. אי־הסדר של שעה זו סימן מובהק הוא לסדר־העולם שהופר. על־ידי הדואר העולמי, לשון אספיראנטו וכמאתים החברות בין־הלאומיות מהרה הציוויליזאציה לפתח את שיטת־העצבים שלה. כשאני בא לבארצלונה ונוסע במרכבת־הרחוב במחיר קשיטה אחת ובוונציה באנית־הקיטור במחיר קשיטה אחת, אני מרגיש כי התקופה שלפני־הלאומיות שבה, אף אם בדרך מכוערה ביותר ובמדרגות פחותות־ערך מהקמת בתי־תפלה נהדרים ואוניברסיטאות. הדרישות ליסד אגודת־שלום של הממלכות — יותר משיש בהן משאלת־לב המתגעגעים לשלות פרים ועתודים, יש בהן הכרה ברורה כי כל מלחמה אינה אלא מלחמת־אחים. אותו המאניפסט גופו, המכריז על „עיקר־הלאומים", מכריז גם כן על העיקר הסותר, על אגודת־עולם — עיקר זה סותר הוא, מפני שעם הסרת הסכנה יקהה עורק החיים של הלאומיות ועוקצו ינטל ממנו. כי מחירה של לאומיות משוכללת היא מלחמה.

לאומיות־העולם יכולה לבוא אפילו מחר — לו רק התנפלו עלינו יושבי־מארס. וצר מאד שמר ווילס, אשר תאר התנפלות מעין זו באופן כל־כך בהיר, צמצם אותה רק על אנגליה. הוא היה צריך לערוך סכנת־מארס זו בשביל כל העולם כולו ולערוך את התפרצותה בלב „הר־מגידון". אז היה כל העולם מתאגד, כמו שהתאגדה אירופה — בציורו הישן של הקיסר הגרמני — נגד „הסכנה הצהובה".

יב.

הנה גמרנו את הרצאתנו על חוקי־הלאומים. עכשיו נשאר לנו רק לעיין בקיצור נמרץ, כיצד לשעבד אותם לטובת אידיאלי היושר והאהבה. כי לא קדושים הם החוקים הפיזיולוגיים והפסיכולוגיים האלה מחוק הכובד, והאנושיות יכולה להתרומם ולעבור על האינסטינקטים הגשמיים שלה. וכי נכנע לפני כח־המקום, אפילו אם ראינו אותו כשהוא מנצח את פולום השליח, ממש כשם שהכח המושך לארץ מנצח את המעופפים באויר? האם נכנע לפני חוק העבודה־בשותפות הסמוכה?

בשביל שהוא חוק של עבודה־בשותפות, הריהו דורש מאתנו יחס של כבוד אליו. אם הלאומיות רעה, הנה האינדיוידואליות עוד רעה ממנה. כי אפילו אדם כניצשה אינו יכול לחיות לבדו: האדם העליון גופו צריך שיהיו לו קוראים. „האדם מחוץ למדינה — אמר הובס—קצר ימים ושבע רוגז“. יסורי־הגלות סימן הם לנחת שיש בלאומיות. לדאנטה היתה חובת־גלות מפלורנציה

בלבד קשה מנשוא. אולם ישנם בני־אדם שכל צורה קבועה נראית להם כמצמצמת. נפש עמיאל[1] סלדה לא לבד מהלאומיות, כי־אם גם מהאינדיווידואליות. „מה אשמח אלי גיל להרגיש בקרבי את כל הספירות אשר האנושיות נפוצה בהן" — הוא קורא. באמת לא הרגיש אף אחת מהן. אין אדם יכול להיות מה־שהוא, אם הוא רוצה להיות הכל בבת־אחת. אולם אם מסתפק הוא להיות מה־שהוא, יוכל על־פי גזירה שוה להיות הרבה דברים. להרגיש כמו שמרגיש הפאטריוט הצרפתי, צריך אדם לאהוב לא את צרפת, כי־אם את אנגליה. אחות העמים אינה נמנעת על־ידי רבוי הפאטריוטיות. מציאותו של אח אחד מחייבת שיהיו לכל הפחות שני אנשים. בין־הלאומיות היא איפוא לא היפוכה של הלאומיות, כי־אם היא מתנה יחס ידוע בין גוי וגוי.

תאמרו: אכן אמת הדבר, אולם למה לנו לברוא את היחס הזה דוקא בין גויים? לשם עבודה־בשותפות? כן. אולם הסמיכות למה? הלא חיי־הצבור עם אידיאליהם המיוחדים ומסירותם לעצמם, יסודות בין־לאומיים יפים להם? והנצרות, האמנות, המדע, הפילוסופיה — הלא גם אלה אגודות־

[1] הנרי פרדריק עמיאל, פילוסוף שווייצי. — המתרגם.

אחים הם, ואגודות אלו האם לא יותר נאצלות הן מן המדינות הסובירינִיות עם כבודן האכזרי ומתלעותיהן המטפטפות דם ? מדוע איפוא נשקע בבחינה מוסרית ונשעבד את עצמנו לדבר שכל מוסריותו הוא כח־האגרוף בלבד ? למה נטה אחרי הרבים לרעות ? ואף גם זאת : החברות בהאחוות הלאומיות האלה אינה עוד ערובה לחיים של אושר. בעיקר, נחלק העולם לנוסעים ממדרגה ראשונה ולנוסעים ממדרגה שלישית, ולא ללאומים. אם כן, מדוע איפוא לא יתחבר אדם אל אנשים כערכו, בין שהם בלונדון ובין שהם בבודאפיסט ? זוהי קוסמופולי־טיות — היפוכה הגמור, האנטיתיזה של פולום השלית, של הלאומיות. מי יודע, אפשר שאין עלינו להתפלא כלל על שעמו של פולום מקולל, או מבורך, בתור המופת in excelsis של שני האידיאלים גם יחד. אמתו של דבר היא, כי רוב היהודים הם שוביניסטי־המקום ; והפרופיסו־רים המקלסים את לאומיותם של ישראל טועים ממש כשם שהמשוררים, הבוכים על הנסיגה־לאחור אל הציוניות, אינם מבינים את סדר־החיים האחראי בעד ההופעות האלה. טאגור ורולאנד שוכחים כי אם לא יהיו הציונים בארץ־ישראל, בעל־כרחם יהיו באשר יהיו, וגם שם הלא יהיה לאום פוליטי עם עבודת־הצבא והמסים והארנוניות שלו. רבים מאלה הקוסמופוליטים כביכול אינם אלא אנשים, אשר

באופן רשמי או בלתי־רשמי אמצו לעצמם לאומיות יותר רומאנטית. כך, למשל, לאפקאדיו הוירן היה ליאפאני — ואין לך דבר יותר מעציב וחשוב כאחד כשאיפתו המאוחרת שבנו יגדל כבן הגזע הארייי. ואף גם זאת: דבריו של ניצשה על־דבר „האירופי הטוב" לא תורה קוסמופו־ליטית היו, כי־אם הכרה שעתידה אירופה להיות לגוי אחד. ישנה אמנם כתה של קוסמופוליטים באמת — הלא הם הסיירים לשם תענוג, אשר בהם גלה מר ה. ג. ווילס לאומיות חדשה — זו של הנודד התרבותי. אולם הטפוס הפאריזיטי הזה, באין לו שרשים בשום קרקע שהוא, איננו לרצון לנו אלא אם כן הוא משלם בדבש האמנות את מחיר הנופת אשר הוא מוצץ מכל הפרחים. אבל רוב מנינו ובנינו של המין האנושי מחובר למקום, ואף לוא היה כל העולם בן תרבות שוה, כי גם אז הלא גדול הוא כל־כך, שאי־אפשר לו שיהיה בעל הכרה אחת, או שיתנהל בתור גוף שלם. אפילו בית־כנסת מתחלק לקבוצות; לא כל־שכן העולם. בקיצור, טוב לעבוד ביחד עם כח־המקום מאשר לעבוד כנגדו, ביחוד כשהוא בורא אלטרואיזמים כאלה, שאין המין האנושי יכול לברוא אותם בלעדיו.

אפילו אם העבודה בשותפות הסמוכה לא היתה יוצרת קבוצות מיוחדות, הנה, ממשל ת־

עוֹלם חיתה יוצרת אותן בהכרח. לפיכך, אם חבורות הניתנות להתארגן הן צורך מחלט, למה לא יארגנו אותן על־פי האופנים האורגאניים מכבר, תחת להקים מחיצות מיכאניות? שתי תכניות הוצעו כדי לחלק את אירופה לחלקים הניתנים להתנהל: האחת הציע סולי בשנות המאה השבע־עשרה, והיא — לחלק את אירופה לשש קבוצות של מדינות סמוכות זו לזו; והשנית הציע סט. פייר בשנות המאה השמונה־עשרה — לעשות אגודה אחת של כל המדינות הסוּבירניות. התכנית הראשונה לא יצאה ידי חובתה לעבר — היא לא היתה לאומית די־צרכה, כדי להשביע רצון את הגויים שנוצרו מקרוב; השניה לא הבטיחה מדת היושר לעתיד, כי היא היתה מבטלת את השאיפות ההיסטוריות שלא נתמלאו, והיתה משאירה את status quo הקבוע. אולם יש עוד אפשרות שלישית, והיא — לבנות את בנין העתיד על בסים ההיסטוריה והלאומיות; אבל היסטוריה ולאומיות שקבלו שלומים בעד הצער שסבלו: להשכין צדק במקום עולה, להעביר רדיפות ולחץ מן העולם, ולחזור וליצור לאומים מחדש. באופן זה תפתח ההיסטוריה דף חדש ומזהיר — דף שממנו והלאה תכתב רק פרשת המעשים של יושר ואהבה.

כל האמור לעיל הוא, להלכה, תורת־המאניפסט של

ממשלות־ההסכם, ששמשה לנו נושא להרצאתנו ; אולם, לראבוננו הגדול, רק להלכה בלבד הוא. עכשיו, בסוף דברינו, נוכל לבחון באופן מדעי כיצד יוכל להתגשם במעשה. אולם רק פירוש אקאדמי הוא כל מה שחובתנו לממשלות־ההסכם מרשה לנו. מכיון שהלאום הוא הופעה פסיכולוגית המופיעה ב ז מ ן, מין מ צ ב ־ ה ר ו ח, אין הוא מתנה בשום אופן את אחדות הגזע ; ולהפך, אחדות הגזע על־פני שטח ידוע אינה מתנה אותו מצב־הרוח, שבשם לאום יכונה, או את התשוקה לבנות מדינה. את הפידיראציה אפשר לבכר על־פני חרף־הנפש, הכרוך בעקבות הסוביריניות האינדיווידואלית. לפיכך, אם פירושו של „עיקר־הלאומים" הוא „גזע אחד, לאום אחד", כלומר טפוס א גרידא, כי־אז הריהו נסיגה־לאחור מטפוס ב, אשר עלה יפה באנגליה ואשר במשך הזמן היה עולה יפה גם בהונגריה וטורקיה החדשה, או מטפוס ג, החפשי ביותר והמתנהל כל־כך יפה באויסטריה—ארץ זו אשר, אף־על־פי שמכריזים עליה כעת כעל „המדינה המתרופפת", שמשה, בספרו המצוין של מר ה. ו. סטיד על „המונארכיה ההאבס־בורגית", למופת הראוי למשוך אל חוג ממשלתו המצוין עוד לאומים אחרים. אולם דברים אלה נכתבו, כמובן, על־ידי סטיד של שנת 1913, ולא על־ידי סטיד חסיד־המלחמה. „עיקר־הלאומים" רורש כעת את הפרדתה של אויסטריה,

אף־על־פי ש„מדינה דאנובית" זו היא צורך כלכלי מובהק; ועוד הדבר מוטל בספק, אם הסרבים והקרואטים, אשר זה לא כבר למדו לדעת כי ההבדל האחד בינותם הוא האלפא־ביתא, רוצים באמת לבנות את ביתם הלאומי ביחד. הנסיון של הלאום בצרה, כתכונת־רוחו בהרחבה, הוא הלאומיות, ועד כה שמענו מעט מאוד על־דבר אותו מצב־הרוח של לאומיות סרבית־קרואטית. מבחינה זו, מעלימה טענת הגרמנים, שצרפת צריכה למשוך את ידה מקורסיקה, את עינה מן העובדה כי האיטלקיות של קורסיקה אפשר שנפגמה הרבה על־ידי נצחונותיו של נאפוליון שלה. על־כל־פנים, בשעה ששווייציה בעלת שלשת הגזעים תשאר בצדק כמו שהיא, הנה, אויסטריה כרותת גליציה בדרומית־מזרחית, עם הציכים־הסלובאקים קרועים מאגפה הדרומי, ועוד חציה של הונגריה מושלך אל הרוסים והבאלקאנים, תהיה לגוף שותת דם; וגרמניה, מפוצלת מפולניה הפרוסית ואלזאס־לוריין — אף־על־פי ששליזביג־הולסטיין תשאר אצלה (כי דנמארק אינה בעלת־בריתן של ממשלות־ההסכם) — תהיה לבעלת־מום עצובה. מצינו איפוא, כי העיקר שלנו הוא עיקר שלילי, כדי להבקיע את האויב; כי הפרופיסור האחד, שהורה על הטריטוריה שמן הדין הוא שתשוב לבולגריה, כתב את דבריו קודם שהתחברה ארץ זו אל הצד שכנגד. אמנם העיקר ישמש גם למטרות חיוביות,

בהיות כי על־פיו יאוחו הקרעים בפולניה עומדת־ברשות־
עצמה, ובנים ישובו לגבולם בסרביה, רומיניה ואיטליה.
אולם הלא הוא נותן יד לרותינים שכורי־הלאומיות ברוסיה
שיספחו עליהם את הרותינים האויסטריים, החפשים
מבחינה תרבותית; ופינלנדיה, כמו אירלנדיה, נשארת
כמו שהיא. הבקעה זו של האויב, ודאי שהיתה לכתחילה
תכנית המלחמה — ותכנית כזו שאפשר ללמד עליה זכות
מבחינה צבאית. אולם אין אנו יכולים לעבוד שתי
רשויות בבת־אחת — את הלאומיות ואת
העונש ההיסטורי; וה„עיקר" הזה אף מעורר הוא בנו
אותם רגשי הבוז, אשר דעותיו של יוסף סורפים עוררו
במר ראולי. על אחת כמה וכמה אין אנו יכולים לעבוד
את העונש ואת אגודת־הגויים. שלום־
העולם, כמזבח העברי, לא יונף עליו ברזל בבנינו.
בנוגע להבקעתה של טורקיה, הנה, התנהגותה האכזרית עם
המורדים הארמינים קוראת אמנם לעונש; ברם,
למה תתפשט איטליה עד אנאטוליה אשר באסיה, או מפני
מה תהיה סוריה צרפתית שלומים לצרפת בעד הגנתה על
הנוצרים במזרח — את התפקיד המשונה הזה היא ממלאה
רק דרך־אגב — אין הדברים ברורים מבחינה מדעית, ממש
כתביעתה של רוסיה על קושטה [1], אף־על־פי שמבחינה

[1] דברים אלה נאמרו עוד כששאפה רוסיה לקושטה. המצב.

פוליטית יש די תירוצים מספיקים. נוסף על זה, כל המדינות האירופיות החדשות או המורחבות תכילנה מספר של אולסטרים[1], ככל אשר ימאטא המטאטא, אף־על־פי שבפעם הזאת תהיינה רק ממאריארים, סאכסונים ושאר פאטריוטים למראית־עין, כי אין מקום בעולם אשר בו הביאו מלאכי־עליון כל כך תוהו־ובוהו כמו בבאלקאנים ומסביב להן. הצורך העקרי של הלאומים אינו עמידה־ברשות־עצמם — כי מי גוי בימינו עומד ברשות עצמו ?— כי־אם חופש מרדיפות ועינויים. לפיכך אל נא נהרוס בקלות־ראש את האחדויות ההיסטוריות, בעולם נבוך ונדהם כל־כך ; בוהימיה היתה חלק מאוסטריה במשך של ארבע מאות שנה—לא, אילו רק אפשר היה לטהר את Mitteleuropa מסכנת הצבאיות שלה, כי־אז היה עלינו לברך עליה, כברך על צעד קדימה בהתאחדותה של אירופה ; ופרוסיה זו, שגרמה לאנגליה להתארגן מחדש, אפשר שתצליח להקיץ גם את טורקיה. עלינו להזהר מעורר לתחיה את הלאומים הישנים, כשם שחובה עלינו לשחרר את אלה מהם היותר אינטלגנטיים והמלאים און ומרץ. האמת היא בנדון זה את ליסינג, הטוען כי אין לנו להעריך את הלאומים אלא על־פי

[1] אולסטר הוא התחבל הצפוני, הפרוטסטאנטי, של אירלנדיה, הלוחם כנגד שאיפותיו הלאומיות של חחבל תדרומי הרוצה להשתחרר ולהפרד מעל אנגליה. — המתרגם.

כידוע, נשתנה אחרי מפלתו של מיליוקב וחבריו. — המתרגם.

תכנם; והטעות האחת ביד ד"ר שפאן וחבריו השליחים של ה„קולטור" הגרמני, היא דעתם שאפשר להשלים את התרבות על־ידי החרב. אם היהודי דורש חבה בשביל הרעיון הציוני, הרי זה לא מפני שנצח את פולוס השליח, כי־אם מפני שהוליד אותו, ועודנו יכול להוליד מורי־עולם אחרים. אולם מאחת עלינו להזהר — מרומאנ־טיות־למראית־עין: אל לנו להוציא מקברם דיאלקטים מתים, או להשיבם לתחיה על־ידי רדפנו אותם. הרצאתנו על חוקי־הלאומים מורה לנו, כי השאלה האירית, כטורקיה, דורשת לפתרונה סוג ג (מרכבים) ולא סוג ב (בלולים) — ממשלה־עצמית מקומית בשביל אולסטר, אבל לא בתור חלק של אנגליה, כי־אם של אירלנדיה פידיראלית, אשר אולסטר תתאחד בה סוף־סוף. למרות נוראותיה של מרכבת־הרחוב האירופית, שהנסיעה בה שוה קשיטה, אין אנו יכולים להטות את גלגל הזמן אחורנית בגלל יופי, אשר סופו לגלות לנו שאינו אלא יופי תיאטרוני. כמה תפל יהיה העולם בלי גויים או תלבשות לאומיות, מתאבלים האמנים; ביחס אל כל הדברים האלה אני אומר ברוח ארוניו של פולוס: „אל תבקשו את היופי ואת הרומאנטיות: בקשו את מלכות הממשות, וכל הדברים האלה יבואו מאליהם".

אזהרה אחרונה. אם עלינו להכתב כעת ב„עיקר־

הלאומים", נדרוש־נא, לכל הפחות, כי הלאומים יהיו בטויים אישיים של האימפיריאליות האינטנסיבית, העולמית והידידותית. כי הנה, בקיצור, השאלה והאי־דיאל: איך להחזיק את הטוב שבשבטיות מבלי לאבד את המבט הרחב; איך לקיים את אחות ישראל מבלי לאבד את אחות מין־האדם; איך לערוך את מצב־הדברים שהיה יהיה גם יהודי וגם יוני, ובעת ובעונה אחת לא יהיה לא זה ולא זה. מכאן, לא יהיו שום מחיצות כלכליות או מחיצות פוליטיות שתקבענה צורה אחרת בשביל העולם מאשר יקבע שטח חפשי להגרה הדדית ומשא־ומתן כלכלי. דרוש שיהיה חופש היבשה כמו חופש הימים. תכונת הגויים צריכה להיות לא תעודה נשגבה ורוממה, כי־אם חובת־בית פשוטה. אם מתימרת איטליה, גרמניה, או רוסיה, שהיא „רומה השלישית" — טוב: „יפה האיש שמעשיו יפים". וכשם שהמדינה צריכה להשלים עם העולם, אשר היא משנה ומרחיבה ומעשירה אותו, כך צריכה היא להשלים עם היחיד, המשנה ומרחיב ומעשיר אותה. לאומים עומדים־ברשות־עצמם והנתינים שלהם משועבדים, יהיו רק התול־מר. אם אישיותם של העמים קדושה, אישיותו של היחיד לא כל שכן. החירות, כמעשה של צדקה, צריכה להתחיל בבית הפרט. אם עלינו לשמוע בקול המדינה, עליה לשמוע בקולנו. אל תהיה החירות „אל תמותה", כפי שקרא

לה הובס. ולא יהיה חוק שאינו ניתן להשתנות, בשעה שהרוב בעצמו משתנה; כמן כן אסור לסתום את פי המעוט כדי שהרוב ישאר בעורונו. ושויון־הגזעים צריך שיקביל לשויון המעמדים והמינים, המוצא את בטויו בשווי־זכויות של הצבעה. אז, בסדר־עולם של ריפובליקות מאוחדות, יוכל היות שבזמן מן הזמנים, כשתבגר האנושיות, נזכה לבחון את אמתותן של הנבואה העברית, האידיאליות האיטלקית והפלוסופיה הגרמנית, ונגיע להחזון הנשגב של אגודת־עמים ו„שלום עולמים".

פירוש המלים הקשות

שבאו בספר הזה.

בהעתקת שמות פרטיים — חוץ מיוצאים־מן־הכלל מעטים— השתמשתי בשיטה זו: האות אַ באה תמיד במקום פתח; ָ במקום קמץ קטן או שורוק; ו במקום חיריק; יי במקום צירה או התנועה המרכבת „אֵי” (האלף בפתח והיוד בשוא); הסגל כהשוא אין לו שום סימן מיוחד. האות תֿ באה במקום th והאות טֿ במקום t.

א. ש. א.

פירוש המלים הקשות

אב־עיקר Master-principle

אחדות Unity

(עיין גם „יחוד")

בושידה — בלשון יאפאן: „דרכי - אבירי - הצבא". זותי תורה־שבעל־פה אצל היאפאים, אשר על - פיה חיים אצילי־החברה, ודומה היא במדה ידועה לתורת האבירים האירופים של ימי - הפיאודאליות.

גוי Nation

גויות Nationhood

גלוון Galvanize

הלאים Nationalize

המדינות המאוחדות United States

המס Solution

הסכם Entente

(גויי־ההסכם או ממשלות־ההסכם)

הר־שחור Montenegro

ווילית Welsh

לשון ארץ ווילס

זהות Identity

מלשון „זה", על משקל „מהות"

חשמל Electrify

(בבנין פעל)

ידעות Conscience

יחוד Unit

לאום Nationality

לאומיות Nationalism

לקוי Eclipse

מאפיל Obscurantist

מהגר Emigrant or immigrant

מואן Vitalized

בינוני הפעל, מלשון „און"

משנה Counterpart

משקע Sediment

נקודת־הפנאה Turning-point

סווג Classify

מלשון „סוג"

עבודה־בשותפות Co-operation

פוסק Authority

צבאיות Militarism

צהבהב Blond

קו־הצבע (של הגזעים) — Color-line

קווייקר — Quaker
בן הכנסיה „אגודת החברים"

רביעונית—תקופה גיולוגית — Pleistocene or Quarternary

שחרחר — Negroid

שליל — Embryo

תזכיר — Memorandum